

Universitätsbibliothek Paderborn

**Caroli-Avgvsti Salesii Tvliani Doctoris Theologi,
Praepositi, Canonici, Vicarii Generalis Et Officialis
Ecclesiae Gebennensis: De Vita Et Rebvs Gestis Servi Dei**

Sales, Charles Auguste de

Lvgdvni, 1634

Liber Sextvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9634

DE VITA ET REBUS GESTIS, SERVI DEI,

*Eximiae Sanctitatis Viri FRANCISCI SALESII Episcopi
& Principis Gebennensis.*

L I B E R S E X T V S .

F N STANTE profectionis ad Diuionensem tempore, sacro Præfuli de Concionibus cogitandum fuit, currente iam anno supra sexcentesimum quarto. Quamobrem tum ut liberiori frueretur negotioso illo otio, tum ut Matrem suâ præsentia recrearet, valediceret que simul ei, Salesium profectus est. Est in Salesiano Castro ad extremum porticus Diuæ Virginis Deiparæ, ac sancto Sebastiano Salesiæ gentis Patrono dedicatum Sacellum, ad Domini & familiæ commoditatem, in eo tunc temporis dum oraret Franciscus, meditareturque profundiùs, solus, raptus est in Ecstasim, deque diuinis Mysteriis, & cœlestibus gratis mira mentis oculis vidit Præsertim futurum se aliquando Religiosi ordinis Monialium fundatorem & institutorem. Præcipuarum præterea personarum, à quibus hic Ordo inciperet, phantasmatæ. Semihoræ spatiū hoc fuit, quo elapo diuinitate perfuso, tantus restauit ore toto rubor, ut non ægrè cœlestibus eum agitatum viuicomburiis vniuersa familia cognosceret. In his animi sensibus, rebus suæ Diocesis optimè dispositis, viam iniit. Diuo urbs est pulcherrima, Heduorum Metropolis, quam ab Aureliano Imperatore conditam seu ampliatam ferunt, sicque dictam à Diuis, quibus illic templa multa essent, in media planicie & satis iucunda composita, ut eam Gregorius Turonensis describit, amplissimi totius Burgundiæ Senatus sedes. A Diuo Benigno olim Christianâ fide illustrata. A viginti qua

quatuor Consulibus, à vno Tribuno, seu Magistro populi, quem Vicecomitem Maiorem & Baronem appellant, regitur. Bellico-
so populo, & suis in rebus perspicacissimo plena, tunc temporis
mixtos cum Catholicis quamplures hæreticos habens. Venienti
in eam Salesio obuiām processere Consulum magna pars & Pro-
cerum, in primis autem Ecclesiasticorum longus ordo, qui Prä-
fulem optimum in ædes Villarsij caſtarum Patroni inuexerunt.
Franciscus Diuioni concionatur.
 Quadragesimæ initio dato, non ex ipſa dumtaxat vrbe, sed ex fi-
nitimis locis populus ingēs Ecclesiā sancti Sacelli vbi Conclaves
habebantur, repleuere: tantum Salesius virtutum suarum, & sub-
limis doctrinæ fama, valebat apud eos. Scribebant sermones eius
ex diuersis religiosis ordinibus Sacerdotes non pauci, & quod
magis mirere viri etiam laici, quia vt plurimum de rebus inter
Catholicos & Hugonotos controuerſis agebat; sicut subtilissi-
mè ita solidissimè & piissimè, sermonis item elegantiæ & lingua
facundiâ trahebantur multi, quos quotidie magno Ecclesiæ bo-
no piscabatur. Pauperes & infirmos Xenotrophij suburbani san-
Franciscus pauperes inuisit.
 eti Spiritus ſepiuſ visitabat, eos adhortationibns ſacris consola-
batur, & coram illis ſacrosanctum Miffæ ſacrificium celebrabat.
 Idē faciebat in alio urbano, quod Diui Phiacrij vocant, non ſine
omnium stupore, qui magnum Präfulem tantâ ſpontaneâ demif-
ſione, cum tanta eruditione præditum, non poterant non valde
mirari. Celebratum ibat etiam ad Diui Bernardi ſacellum, quod
Fontanis eſt ſemimilliari ab vrbe, ob eximiam qua erga Diuum
illum Mariæ Cytharistam, ac Doctorem mellifluum deuotio-
nem, ferebatur. Ibi cum Ioanne à sancto Malachia Congregatio-
nis Fulensis Monacho piissimo ſanctum amicitia ſeudis percuſ-
ſit. Miferum hominem, qui panis habendi cauſa, cùm laborare
nequiret, mendicare erubesceret, habitum Sacerdotalem indu-
rat, è furentis populi manibus eripuit, calidioresque his verbis
placauit, nihil mali inferendum eſt, nec cogitatione quidem fal-
Franciscus quid de falſo Sa- cerdote di- cat.
 fo Sacerdoti (inquit) parcendum eſt ei. De necessitate dictum eſt,
quod nullam habeat legem, & ideo leges irridet vestras. Næ ego
ſi in altari celebrantem vidissim, ſiuilem pergere, quia ſibi ſoli
malum inferebat, ego verò ſcandali author fuifsem pluribus, qui
eadem quæ de ipſo deinceps de tranſeuntibus omnibus temere
iudicaffent; Scitis quid feciſſem? ſi prior vobis cognouifsem?
Duxiſſem eum in cubiculum meum, & ex iis cibis, quos mihi

tam liberaliter exhibetis, paucissim, ac post fraternalm correctionem fortè, per Dei gratiam, ex personato Sacerdote, verum Aaronem effecissem, non quod ceteris sim callidior, sed quia in Deum sperassem, & ipse rectum desiderium meum benedixisset. Verus iste modus erat omnium animos sibi demerendi, & maximum suis concionibus pondus dandi. Manebat ex more ruris circa hæc tempora Matrona nobilis Ioanna Francisca Fremiota Diuionensis Benigni Fremioti Consiliarij Regij secundique Burgundici Senatus Praesidis filia, Andreae Fremioti Archiepiscopi Bituricensis Soror, & Christophori Rabutinij Chantalijs Baronis vidua, fœmina ab incunabulis; tum ex indole, cum ex prouidorum & piorum parentum educatione bene affecto erga numen animo. Filios quos ab Illustri Dynasta suo coniuge pepererat, cum omni mansuetudine sub amore & timore Dei enutriens, hæc Chantalio vita functo totam se sincerae pietati applicauit, eratque inter suæ sortis matronas, velut fulgentissimum sydus. Emensis aliquot temporum spatiis, quasi tanquam aliud agens voto se castitatis Diuinæ Maiestatis obsequiis mancipauit, interim dum internis agitata sensibus, de solemni sæcularibus negotiis nuntio remittendo, absolutoque rerum mundanarum contemptu cogitaret; Ambigebat, an progrederet, an hærere; piusqne semper animus iactatus in varia modo suadebat religionis introitum, modo trahendas adhuc tantisper moras consulebat. Inter hos tamen motus suauissimas saepe diuini amoris dulcedines cœlestis in eius sinum sponsus diffundebat, & illa vt traheretur, & curreret in odorem vnguentorum eius non desistebat inclamare, Hei me miseram! Quis mihi det te fratrem meum fugientem vbera matris meæ, ut inueniam te foris & deosculerte, & iam me nemo despiciat. Obicem tamen ponere videbantur omnia, ne ad concupitam hanc vniōnem perueniret, & vt hac in arte cuius Spiritus sanctus Doctor & Magister, nouitia adhuc erat & rudis, re, non ut preten-debat, succedere videns, grauibus confictata est animi pœnis, & diuersis ac variis agitata temptationibus, quibus angebatur atrociter, tantoque violentius, quanto vt sibi videbatur, ne summo bono vniretur, pertinaciūs obstabant. Cogitationem excedunt tormenta illa, quibus torquebatur; & in his ærumnis omni humano subsidio spiritualique leuamine destituta erat; nam per hec tem-

pora,

Ioanna
Francisca
Fremiota
Chantalijs
Baro.

Castitate
vouet.

Eius per-
plexitates.

pora, & in loco quem incolebat, spiritualis Patris & Pij directoris
remedium parum cognoscetatur, & adhibebatur adhuc minus.
Solus ergo Deus refugium illi erat; sicque in tribulatione sua le-
uabat oculos suos in montes vnde veniret auxilium sibi; Incidit
in eius animum semel cogitatio, virum qui eam in semitam man-
datorum dirigeret à Deo postulandi. De spirituali tamen Patre
nunquam antea intellexerat, sed virum petebat, qui verè sanctus
foret, inuenissetque gratiam coram oculis Domini. Perseuerans,
continua feruens, & mixta lachrymis coniurationibusque quan-
tum possibile erat, vrgentibus, fuit hæc oratio. Hei Domine (in-
quiebat) recordare promissi tui, nec me deseras in tempore affli-
ctionis, dixisti aliquando ô Deus, si quis filius petierit à Patre suo
panem, numquid lapidem porrigit ei? Et hoc de te aiebas, Pater
optime, inclina ergo nunc ad me aurem tuam, accelera, vt eruas
me, esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt sal-
uam me facias. Da Directorem mihi vnum, qui verè sit & synce-
rè secundum cor tuum. Et si hac me digneris gratiâ, promitto
Deus huic seruo tuo in iis omnibus, quæ de lege tua docuerit
me, obedientiam & reuerentiam. Post dies aliquot, Deus Domi-
nus, cuius oculi super iustos, & aures eius in preces eorum, illu-
xit ei respexitque humilitatem ancillæ suæ, & fecit ei magna qui-
potens est. Obtulit mentis eius oculis virum, quem petierat, ore
toto modestiam, & Angelicam speciem spirantem, factaque est
veluti vox, quâ audiuit eum esse virum dilectum Deo & homi-
nibus, apud quem pium animum suum repositura esset. Iterum
summo manè inter vigilias & somnum vidi innumeram homi-
num turbam, Dei laudes in Ecclesia canentium, quibus cum so-
ciare se vellet, intellexit quærendum alibi ostium, & nunquam in
requiem filiorum Dei, nisi per Diui Claudi portam intraturam:
Rursumque semel & iterum apprehensa somno vidi eadem di-
stinctissimè. Voluebat hæc omnia, internisque infixarelinebat
sensibus pia mulier cum omni longanimitate, neque tamen
quidquam spei suæ eueniebat, sed & neque coniicere poterat
euentus illius modum & exitum, cum auditâ famâ quod Geben-
ensis Episcopus Diuioni Quadragesimales Conaciones habitu-
rus esset, illicò in urbem se contulit, vt quotannis solebat, come-
stura panem, quem tanti nominis Antistes esuriensi populo fran-
geret. Vt vidi eum in sublimi sedentem Cathedra virum esse

*Deum oras
vt Dire-
ctorem der.*

*Fremiota
visiones.*

*Fremiota
Fräciscum
audit.*

cognovit, quem Diuina sibi gratia iam pridem obtulerat, adeo phantasmata menti inhaeserant, totisque iubilans artibus; si futurus ille esset Director suus, tanti beneficij Deo gratias immensas egit: quo verò facilius eum videret, & audiret, rectâ in frontem sedem suam elegit, & Salesius sermonibus licet intentus, non potuit, quin etiam aduerteret illam eam esse, cuius imaginem viderat, cum in Salesiano facello precaretur. Quæ causa fuit, ut inter loquendum aliquando cum Andræa Fremioto Archiepiscopo Bituricensi apud quem honorarij prandij ergo diuertebat. Quænam esset vidua illa tantæ modestiæ speciem præferens, quam quotidie ex aduerso collocatam videbat, petierit: ac vbi resciuit Hospitis sui sororem, non mediocri affectus gaudio super pluribus interrogauit, & vacavit quidnam Deus vellet cogitare. Fremiota quod ad se nequivat amplius post longas cogitationes & preces animum continere, familiaritatis illius, & sanctæ amicitiæ, quam inter Gebennensem Episcopum & Archiepiscopum Bituricensem sciebat esse, occasionem arripuit. Rogauit fratrem vti dignaretur priuatis Salesij colloquiis Beatam reddere. Promisit Archiepiscopus, & inuitato rursum ad prandum Apostolico præsule cum multa Senatorum & Dynastarum, qui solemne efficerent conuiuum, turba, è matronarum etiam aliquot nobilium numero Ioanna Francisca Fremiota fuit. Remotâ mésâ obtulit Gebennensi sororem suam Illustrissimus hospes, & post officiosum colloquium quo possent conferre liberè, si solos relinqueret, operæ pretium se facturum dixit. Spectantibus igitur cæteris, diu satis in aulæ angulo suis de rebus egerūt. Non ita tamen aperiebat animum Salesius, ac Fremiota, quæ agitata numine absconditissima sui cordis iam tunc reuelare voluisse, verum ille longâ experientiâ doctus diffidebat in omnibus sibi, Deique voluntatem maturioribus consiliis præstolabatur. Abibat quadragesima & sanctum iam aderat tempus illud, quo tenentur veri Christiani omnes ad sacrosanctam Communionem purgati vitiis accedere, Rogauit Salesium Fremiota, dignaretur sacramentali confessioni præbere aures, vix consentit primâ fronte Salesius, curiositatem forte religioni & pietati mixtam ratus. At verò vbi dato tempore & loco generali (ut vocant) absolutâ confessione, de diuinis motibus cœlestib[us]que aculeis conferendi otium fuit, suum esse ex Dei voluntate Directorem

Fremiora
Francisco
colloqui-
tur.

Francisci
prudentia
& matu-
ritas.

rectorem Salesium Fremiota, & suam esse, quam ad inscrutabiles Diuinæ prouidentiæ vias dirigere deberet & docere, Fremiotam Salesius intellexit. Quia tamen ardua res videbatur admodum, ob locorum distantiam, ob conditionum & sexus diuersitatem, aliisque huiusmodi, tantisper à declaratione temperauit, noluítque ut ab eo, apud quem antea solebat effundere animum suum (is erat Ioannes Villarsius, Societatis Iesu Theologus, & Collegij Diuisionensis Rector, vir vndequaque magnus) recederet. Discessurus tamen breui non potuit, quin hæc ei in scriptis monimenta relinqueret: eā mē gratiā donauit Deus, vt cùm celebraturus oculos ad altare versos habeo, ab distractionibus sim immunis. At ab aliquo tempore semper menti meæ obuersatur imago tui, præsertim inter celebrādum, licet hoc animum meum minimè alienet. Nescio quid per hoc velit Deus. Et his quidem filis sapientissimus mirabilium artifex Deus, opus mirabile, quod deinceps vniuersa terra suspiciet, ordiebatur. Eodem tempore Illustrissimus Præsul Andreas Fremiottis, non ita pridem à sacerduali sorte abductus, primum suum sacrificium sacrosanctæ Triadi oblaturus erat; indixerat celebritati diem Iouis feriam quintam in Cœna Domini. Assistens Antistiti sacer Pontifex Salesius fuit, qui in eo sacro Archiepiscopi manibus tanta cum pietate, augustissimam Eucharistiam genuflexus sumpsit, vt & ipse toto radiare vertice videretur, & eum videntes populi in lachrymas abundè effusi dubitarent, Angelusne esset, an homo? Præsertim tamen quo tempore preciosum Saluatoris corpus in os eius intrauit, & quæ præ cæteris tantæ visionis donatæ sunt gratiā insignes dux, & pietate inclytæ, matronæ fuerūt, Domina Electi Barresij Coniux, & ipsa Fremiota. Totis diebus illis, qui paschalē solemnitatē præcedunt, & sequuntur; mirum dictu est, quanta cum patientia & charitate omnium confessiones audierit, vt prodigium sanè esset, qua ratione & his satisfacere, & Concionum cogitationibus, seu meditationibus vacare posset. Superatis Paschalibus festis, cùm discessum adornaret, ecce à Caffegrario Caluinianæ sectæ magni nominis Ministro publicè prouocatur ad disceprationem super omnibus, quæ populim totâ quadragesimâ docuerat. Non ausus fuerat vecors ille hæreticus strenuissimum Athletam antea ciere ad certamen, ratus tamen hoc honori suo deberi, neque propterea, cùm proculdubio discessu-

*Franciscus
sancte erga
fremiota
affectus.*

*Franciscus
communio.
nem si-
mens ra-
diat.*

*Franciscus
à Caffe-
grario Mi-
nistro pro-
uocatur.*

rus

rus esset Salesius, se in arenam descensuros, hæc agebat. At Vir Apostolicus melius fuisset (inquit) si quo tempore otium erat, & populum liberè alloquebar, hoc fecisses. Vis fortè, cùm me discedentem vides, & recusaturum idcirco reris, honorem hunc prædari, vt disceptare tecum non ausus fuerim, falleris verò, Minister, Ego ad argumenta tua paratus sum, nec est quòd vel recusem, vel à longiori mora me excusem. Tunc Cassegranius. Te (inquit) remorari non intendo, sed dato tempore conueniamus, & sit Geneua locus, ibi ampla nobis suppetet librorum omnis generis copia: & hoc iterum (aiebat) quia multò magis recusaturum Salesium arbitrabatur. At Salesius. Ita sit (infit) sit Geneua disceptationis locus, Equidem nō tantum libenter consentio, sed etiam Baronem Luxium, (aderat enim tunc Luxius) rogatum velim, vt & hanc rem apud Geneuates moueat, conditiones proponat, quibus adstringeris tu, & alij, vt nos pariter; denique, altiori voce (ait) Vos omnes Domini, quotquot adestis, testes appello, Recordamini (quæso) eorum omnium quæ aguntur, conferre de Religione Cassegranio ad id me prouocanti pollicor, & sperabat sanè suis Geneuensibus hoc pacto Catholicæ fidei pulchritudinem ostendere. Promisit illico suum interuentum Baro Luxius, nec distulit Geneuam proficisci. Proposuit collationem Consulibus, Senatoribus, & Ministris, adhibitis etiam, vt eos electeret, muneribus, tantumque effecit, vt in Concilium ducentos Proceres coegerit; Verum illi re pensata per solitam recordiam, & dubiam de sua fide exstimationem, suam religionem (inquietus) non indigere disceptationibus, prorsus recusarunt. Agedum preclaros fidei Pancratistas, vbi non cum foeminis aut rusticis pugnant. Ex iis igitur quæ retulit Luxius, operto confusione, sicut diploide, Cassegranio, & vulgi exposito sibilis & cachinnis, Salesij discessus instabat. Consules Ditisionenses in grati animi testimonium, quòd tanta cum munificentia cœlestibus eos cibis pauiisset, preciosum vasarium argenteum dono obtulerunt, sed actis gratiis Salesius, non vendere se verbum Dei (inquietus) recusauit; nec quidquam aliud voluit, praeter eorum corda, quæ profectò omnia secum tulit; in quam rem, cùm in magna Abbatiae Diui Stephani area ingens populus discedentis benedictionem accepturus staret, hūgerentque multi, alij, ne exiret prohibere niterentur. O magnum latro

*Franciscus
consentip
ad concer
tationem.*

*Geneuenses
recusant.*

*Franciscus
Vasarium
argenteum
oblatum
recusat.*

latronem, (exclamauit Matrona Nobilis Guillelmina Taborella, Senatoris Fremioti Vidua) ô furem insignem! Quid causæ igitur interrogatum est, & cur hæc ais? Non videtis (inquit) quot sècum corda trahit? quot hominum animos rapit? Fuerunt, qui retraherent Equos, & nos (inquietabant) si recedere debes manibus nostris Anicum usque te portabimus. Videbat hæc omnia Fremiota & plorabat, sed manè ad eam hæc verba quibus reficeretur Salesius miserat. Deus, ut mihi videtur, dedit me tibi, hac euado de re singulis horis certior, & hoc solum est quod possum tibi impræsentiarum dicere. Tandem feria secunda post Dominicam in Albis innumeræ magnatum caterua, eorum autem in primis quos quamplures Christo per Euangeliū generat, stipatus, urbe excessit, & Diuisionibus deinceps per longa tempora quam de Francisco Salesio Gebennensi sanctissimo Præfule non aliud sermo fuit, & addebat rem memoria dignam insignis quidam Senator, multa sanè mihi bona Gebennensis Episcopus est impertitus (inquietebat) hoc tamen vnicum malum intulit, quod aberit à me nunquam. Effecit nempe ut cæteri Concionatores quicunque, insipidi mihi fint, adeò famam magna virtus commendarat. Redux in Patriam nouos motus noua tædia reperit; Iacobus Mouxiacus Sixensis Abbas tanquam si cum Abbatiam suam præterito anno authoritate ordinaria visitarat, temerè sibi alienam iurisdictionem vindicasset, ad Supremum Sabaudia Se- natum Vadimonium ei indixit, insolentibus etiam verbis in eius virtutem sparsis, quod probrosum certè facinus fuit. At Salesius Pontificiæ suæ authoritatis constantissimus propugnator, non territus est dicteriis, defensionem potenter arripuit, Canonicos omnes ad suas partes traxit, animauit, iurium omnium diligentissimam fecit perquisitionem, tādēmque ante Senatorum oculos luce clariiores meridianâ authoritatis suæ probationes exposuit. Siquidem anno iam millesimo centesimo sexagesimo primo, in compositione controuersiæ quæ inter Abbates Abundantianum & Sixensem erat, præsentibus Pétro Tarentasiensi Archiepisco po, Arduito Gebennensi Episcopo, Abbatibus Gulielmo Alpen si, Henrico Altacombano, Memmio Altocrestensi, Giroldo Intermontano, & Dynastis quampluribus, inter quos Aymo Falcinas, Amedeus Neugœus, Petrus Cletanus, & Gulielmus Vose riacus erant, Rodulphus Agaunensis Abbas & Almadricus Ge-

*Franciscus
quam à
Diuisionen-
ibus a-
matr.*

*Franciscus
Diuisione
redit.*

*Francisco
Sixensis
Abbas va-
dimonium
indicit.*

*Abundā-
tianus &
Sixensis
Abbates
Episcopo
Geb. sub-
diti.*

*Franciscus
turbatur
ab Hereti-
cis Gexon-
ibus.*

*Littere à
Fremiota.*

bennensis Ecclesiæ Præcentor, in quorum præsentia Abbatia Sixensis fundata fuerat, retulerunt ipsos Abbates Abundantianū & Sixensem Iurisdictioni & correctioni Episcopi Gebennensis subditos esse, possèque ab eo quoties rebelles fuerint & contumaces deponi. His & aliis in medium allatis vicit Salesius, ac deinceps Canonicis Sixensibus ut disciplinam regularem serio amplecterentur author fuit. Sed cum se putaret pacificum, à Septentrione bellum exarsit: Gexenses quippe hæretici, quibus anteà videntibus ac frendentibus eum Baro Luxius autoritate Regiâ Ecclesiæ sancti Petri oppidi Gexensis, domumque Sacerdotalium & bonorum ad Decanatum & Parocialem Ædem spectantium possessorem effecerat, animi duplicitis homines, postmodum cum Baro & Senator Brietius ab Heduorum Curiâ delegatis ulterius processissent, procuratione factâ Philippo Liurnio & Petro Iaqueto, de omnibus ad Regem appellarunt, nec exigui fuit momenti quod Salesius eos etiam vicerit, sicque Gexensem paulatim Ecclesiam malis licet ringentibus stabilierit. Propugnabat vero cum litteras à Fremiota accepit dolorum quibus ob eius absentiam afficiebatur testes, abesse quippe se à colendissimo carissimoque Patre non posse diutius, filia misericordissima aiebat, ipso Dominicæ Pentecostes per uigilio Ioannem Villarsium Directorem adhuc suum curarat accersiri, narraueratque vehementissimos impetus quibus ad sequendam Salesij directionem ferebatur, & respoderat ei Villarsius placitum Dei esse ut deinceps sub Francisci Salesij Gebennensis Episcopi institutis viueret: aliter Spiritui sancto profecto restitaram, pronunciaratque idem ei ex Ordine Capucinorum vir quidam religiosissimus, ita ut non esset amplius quin diuinæ se prouidentiae fabris, totis velis committeret, quod ambigeret vel pertimesceret: scribebat igitur ad Salesium intimos animi sui sensus, & ostestabatur per viscera misericordiae Dei sui, quibus illuminabat eam oriens ex alto, ut rationem qua iterum colloqui simul posset excogitaret, & locum diemque condiceret. Salesius rem tantum esse momenti respondit, ut nisi tempore recte pescari non posset. Extorquendam esse Dei voluntatem continuais precibus, & piorum hominum orationibus sacrificiisque commendandam, tandem cum hinc & inde feruentissime oraretur, obeundæ rei diem & locum constituit. Vouerat iampridem Francisca Syonensis.

nasia cùm morbo teneretur filius vita sua charior ad Diui Clau-
dij reliquias peregrinationem, quam multis impedita valetudini-
bus adimplere nondum potuerat, & per hæc tempora id reddé-
dum Deo & eius Sancto votum statuerat , filiisque Episcopus
suam promiserat societatem. Mira igitur profisus & celebranda
occasione ad Diui Claudij indicta dies nona Calendas Septem-
bris , quæ dum ab piiis animabus illis expectatur , ad alia quæ sui
erant munerales Salesius animum adiecit. Pendebat adhuc coram
Metropolitano Viennensi iudice lis ob prærogatiuam inter Ca-
thedralis Ecclesiæ Gebennensis & Collegialis Aniciensis Ca-
nonicos , & instabat illius anni solēne Corporis Dominici festū.
Prudens Episcopus proscriptis libellis edictum huiusmodi denū-
ciauit. Appetente & iam iam imminentे stato illo festo die, quo
Ecclesia Catholica Mater nostra præcelsum & venerabile Eu-
charistiæ Sacramentum singulari solemnitate celebrandum , ac
in processionibus reuerenter & honorifice per vias & loca pu-
blica circumferendum constituit , vt sic vicitricem veritatem de-
mendacio & hæresi triumphum agere ex tanta lætitia palam
ostendat; nobis , quos afferente supremâ Sede Apostolicâ Spir-
itus sanctus posuit regere hanc in qua sumus Ecclesiam Dei, illud
præcipue incumbit curæ, vt omnia congruè & decenter in tan-
ta celebritate fiant & constent. Verùm cùm omnia quæ à Deo
sunt ordinata sint (ait Apostolus ad Romanos) & omnia hone-
stè & secundum ordinem facienda, (ait idem ad Corinthios) tum
maximè id omnino fernandum est in Ecclesia sancta Dei , quæ
scilicet procedere semper debet vt Castrorum acies ordinata.
Neque vero vnicuique spiritui in eo ordine statuendo creden-
dum, sed Spiritui illi sancto, qui per totum Ecclesiæ corpus dif-
funditur, & placita sua per Concilia , maximè generalia , ac per
Sedis Apostolicæ summos Pontifices Christi Vicarios manife-
stat. Quare nos ita per præfens edictum statuimus, vt scilicet in-
ter Ecclesiasticas personas primi procedant fratres Ordinis san-
cti Francisci Capucinorum, quos sequantur fratres Ordinis san-
cti Francisci Obseruantium, tum fratres Ordinis sancti Domini-
ci, Postea fratres sancti Sepulchri, quibus succedat Ecclesia Col-
legiata Beatae Mariæ lætæ , in qua qui officio Curionis fungitur,
stolam ad reliquum sacrarum vestium ornatum addat, isque so-
lus. Ultimo loco procedat Ecclesia nostra Cathedralis, in qua nos

*Syonna si
votum ad
D. Clau-
dy.*

*Franciscus
edictū de-
nunciat
profecto s.
Sacramen-
ti.*

Deo propitio, augustissimum ac tremendum Sacramentum portabimus, apparatu quoad fieri poterit honestissimo & magnificissimo. Post Sacramentum verò veniant omnes vtriusque sexus fideles eo ordine & apparatu quo hactenus, pro sua in tantum mysterium deuotione consueuerunt huic processioni interesse. Atque ordo prædictus cùm sit secundùm Cœremoniale Romanum & iuris Communis Pontificumque decreta ut per quām accuratè ab omnibus Ecclesiasticis tam regularibus quām sacerdotalibus sine vlla contentionē seruetur in virtute sanctæ obedientiæ omnino præcipimas. Qui autem secus fecerit excommunicationis latæ sententiæ pœnam ipso facto incurrat, nonobstantibus quibuscunque, amotâ etiam omni appellatione. Sine præiudicio nihilominus iurium si quæ sint, & prætentionum Ecclesiæ Collegiatæ Beatæ Mariæ lætæ, quæ omnia illi salua esse volumus & declaramus, parati, ubi de illis constiterit, præsens edictum quatenus illi officiat, omnino reuocare, & irritum declarare. Cæterū in gratiam populi, & vt eius deuotionem erga Parœcialem sancti Mauritiū Ecclesiam quantum in nobis est promoueamus, censuimus in ea Ecclesia solemne Missæ officium a nobis vt par est celebrandum, cui respondebunt omnes tum Cathedralis tum Collegiatæ Clerici, & ibidem vt omnes ad processionem ineundam & finiendam conueniant. Hoc autem editio, quamuis initio Collegiales Canonici reluctari voluerint, cautum est scandalis quæ procul dubio aliter emersissent. Eodemque tempore ad Electum Sedunensem Episcopum Abbatem Agaunensem pro Patribus Ordinis Minimorum per litteras suam collocauit operam. Semurense Religiosos illos amauerat, & in quodam Prioratu Abbatiæ Agaunensi subdito eos collocare cupiebant, quod cùm, nisi ex Abbatis consensu, fieri non posset, rogauere Salesium dum Diuioni ageret, vti pro suo erga eum ordinem amore dignaretur in eam rem incumbere, & Salesius promiserat. Scripsit igitur egitque præclarè vir, quem nulla unquam pia negotia fatigabant. Sed his in rebus insumpti dies Fremiota anni interstitium faciebat, donec illucesceret indicta dies momenta omnia numerabat. Paratis igitur ad iter omnibus, hinc cū Matre Syoniasia Salesius, illine Fremiota ad fanū Diui Claudijs conuenierunt. Ut attingit à fine usque ad finē fortiter Deus, sua uiterque cuncta disponit! Tatus fuit in piissimis illis Matronis an-

morum

*Franciscus
pro Reli-
gioſis or-
dinis Mi-
nimorum
ſcribit*

*Franciscus
ad D.
Claudij
peregrina-
tur.*

morū cōsensus, ut visa fuerit tantū par ex consilio virtus cōgisse, percuſſo inter ſe ſanctæ amicitiæ fœdere. Accessit ad Saleſium Fremiota, & longis ſermonib⁹ ambo ſacroſancta Communione refeſti, de Diuina voluntate & mundanarum rerum contem- ptu differuerunt. Luce poſterā ad Fremiotam Saleſius accessit, hiſque eam verbis conſolatus eſt. Noctem ferè tranſegi inſom- nem, diu & ſeriò tuis de rebus cogitauſi. Ita eſt. Et ea Dei volun- tas ut directionis tuæ ſpiritualis curam aſſumam. Idque ex toto corde faciam. Hæc verò poſtea aliquando dixit. Magni ſunt hu- ius peregrinationis effectus & eos dicere nequeo. Ita ſit ergo, magnis profeſtò agor motibus ad directionem & curam tui. Sci- to tamen, ô filia, ſi à Deo acciperem velle ſe alium ad id appli- care muneris, deponerem hanc libentissimè curam, & te indiffe- renter in illius traderem manus. Quousque tamen hoc intelli- gam ſine mihi reliquos dies tuos, munus hoc impono mihi li- bens & lubens ut Deo rationem reddam. Antequam diſceſlū ſe- pararentur piam viuendi methodum breuibus ei præſcripsit ar- ticulis. Cura, ô filia, ut statim ac reliquerit te ſomnus anima tua ad Dominum Deum tuum per ſanctam aliquam cogitationem abſolutè ſe iactet. Ad exemplum. Quemadmodum ſomnus ima- go mortis eſt, ita ſomni ſolutio reſurrecçãois. Credo quod re- demptor meus viuit, & in nouiſſimo die reſurrectura ſum. Qua- fo Domine ſit in vitam æternam, repoſita eſt hæc ſpes in ſinu meo. Porridge operi manuum tuarum dexteram, tu quidem di- numerasti omnes gressus meos, ſed dimitte peccata mea. Cum videbis diem, transi à corporeo lumine ad ſpiritualis conſidera- tionem, vel à temporali ad æternum, & cum Dauide dic. O Do- mine in lumine tuo videbimus lumen. Cùm uestieris formato prius ſigno crucis dic tacitè: indue me Domine pallio innocen- tiae, & nuptiali ueste charitatis. Quo facto per aliquod temporis ſpatium meditare. Cùm in Ecclesiā Miſſam auditura eris, dum Sacerdos calicem & Miſſalem librum præparabit, conſtitue te præſentem Deo. A Confessione ad Euangelium produc contri- tionis affectus, ab Euangelio ad Præfationem fac protestatio- nem fidei. Post Præfationem conſidera beneficium mortis & paſſionis Domini nostri Iesu Christi. Ad eleuationem adora pro- fundiſſimè Saluatorem & offer eum Deo Patri ſuo. Post eleua- tionem age gratias ei humillimè ob institutionem sanctiſſimi il-

*Franciscus
Fremiota
curam aſ-
ſumit.*

*Franciscus
piam vi-
uendi mo-
ethodum
Fremiota
præſcribir.*

Munē.

*Vraudi-
da Miſſa.*

lius Sacramenti : Cùm Sacerdos dicet orationem Dominicam, recita & tu eam cum omni deuotione mentaliter : Ad Communionem communica & tu, vel realiter vel spiritualiter. Cum manè cubiculo exire voles, pete humiliter licentiam & benedictionem ab Angelo Custode tuo : Per diem fac orationes iaculatorias multas. Ad sonum horologij eleua cor tuum dicens. Benedictus Deus, appropinquat æternitas: inter negotiandum intuere sæpè Diuinam bonitatem : inflammatorum verborum apparatus habe, quæ ad tempus animæ tuae frænum sint : Ante cœnam, multum probo parum animi collectionis. Vnaquaque die hebdomadæ ingredere piè in vnum facrorum vulnerum Domini nostri Saluatoris. Die Dominica intra in vulnus lateris. Die Lunæ, in vulnus sinistri pedis. Die Martis, in vulnus dextri pedis. Die Mercurij in vulnus sinistræ manus. Die Iouis in vulnus dexteræ manus. Die Veneris in Cicatrices adorabilis capit. Die Sabbathi reuertere ad sacrum latus, vt per illud, & ab illo, & ad illud Hebdomada tua incipiat & desinat. Si aliquid eorum quæ tibi decerno contingat omittere, ne propterea in scrupulum incidas. Cæterum oportet omnia te ex amore facere, & nihil vi. Plus amanda est obedientia, quam timenda inobedientia. Volo te spiritum habere libertatis, non illius quæ obedientiam excludit, libertas enim carnis ea est, sed illius quæ vim, scrupulum & negotiositatem proscriptit. Cùm aliqua se se offeret iustitiae & charitatis occasio, vt exercitia tua intermittas, volo id obedientie speciem esse, & defectum hunc ab amore suppleri. Volo omnia absque operositate, & cum lenitatis mansuetudinisque spiritu operere. Eleua sæpè animum tuum ad Deum etiam cùm Diuinis operibus incubes. Amplectere sanctè mortificationes, & excipe abiectiones in spiritu resignationis. Voluntatem Dei in rebus & materiis ex se ingratis æquè ama, ac in iis quæ ex se gratæ sunt. Longioribus & amplioribus consiliis tempus defuit. Promitti tamen sibi voluit à Fremiota Salesiana Baro Syonnia, vti quamprimum commodè posset visitatione domum suam & familiam dignaretur, nec sine lachrymis septimo Calendas Septembris hinc inde discessum & reuersum est. Reducem vero Salesium noua negotia sed grata exceperunt. Quippe Vespasianus Agacia Abundantianus Abbas, vir magnæ virtutis in id consilium adductus fuerat, vt postquam sex senes disciplinæ regulatis

*vt dies
transigen-
da*

*vi hebdo-
mada trā-
sgenda.*

*Spiritus
libertatis.*

*Vespasia-
nus Aga-
cia vir-
pius.*

ris prorsus ignaros Monachos, quos dumtaxat in Abbatia sua habebat, cùm duodecim esse debuissent ad antiquum religionis splendorem reducere non potuerat, saltem alios in eorum locum idoneos sufficeret. In Religiosos Ordinis Diui Bernardi Congregationis Beatae Mariæ Fulliensis oculos coniecit. Quamobrem re Salesio Gebennensi Episcopo, apud quem iampridem sanctæ amicitiæ fcedere valebat, communicata, cum Generali Ordinis Fulliensis egit, & quod summoperè gestiebat obtinuit; quia tamen neque sine summi Pontificis authoritate, neque sine Ordinarij, quem superiorem Abundantianus Abbas semper cognouit, consensu, exequutioni res demandari poterat. Rogauit Salesium vti ad Apostolicam Sedem rem referre omnem vellet, & pro tanto religionis bono scribere & rogare. Amplexatus est consilium Salesius, ambabus manibus, & ad Clementem octauum virtute magna scripsit. Malis religiosis nihil peius esse inquiens, non secus ac bonis nihil melius, vt de iis cum Hieremia meritò dici possit: si ficus bonæ sint, bonas valde: si verò malæ, malas valdè. Quare ad tollenda scandala nihil magis impræsentiarum expedire, quam si in malorum locum boxi religiosi, & igne sancti Spiritus ardentes sufficientur; addidit & alia, quibus factum est, vt (licet non tam citò) Fulliensibus Abbatia illa celebris & antiqua reparata & ornata fuerit. Agebantur autem hæc exente Octobri, & postridie Calendas Nouembris Petrus Marquetus Rupensis, vir de humanioribus litteris benè meritus, patriam suam nouis scholis illustrare cupiens, cùm recordaretur Franciseum Salesium olim Rupi prima Grammaticæ iecisse fundamenta, per elegantissimam orationem, editis etiam in publicum libellis, sub eius auspiciis ludum litterarium aperuit, & eum Musarum Hospitem, Omnigenæ Doctrinæ thesaurum, & litteratorum verè Mœcenatem appellavit, nec multo temporis intericto spatio, quarto scilicet Calendas Decembris Parœciani Veriacenses prope Anicum, quo plurimas inter se & Canonicos Collegialis Ecclesiæ Beatae Mariæ Aniciensis lites & controversias sopirent, oblato libello supplici vti eorum Ecclesiam Diuino Mauritio sacram visitare dignaretur: primi omnium ex Parœcianis fuerunt, qui visitationis beneficium & honorem retulère. Interea Galliarum Rex Henricus quartus quanta Salesius Divisioni egisset, ageretque summo totius Ecclesiæ bono quotidie

multo

*Franciscus
pro Mona-
sterij Abü-
dantiani
reforma-
tione Ro-
mam scri-
bit.*

*Franciscus
litterato-
rum verè
Mœcenat*

multorum vocibus intellexerat, & poenitebat eum quod tantæ virtutis virum regno suo exire permisisset. Mira de eo & pro eo voluebat in animo, nec abstinere poterat quin publicè diceret, inuidere se cognato suo Duci Sabaudiae quod tantorum meritorum Præfulem sua in Tetrarchia haberet. Scire voluit quam diues esset cumque non nisi mille nummos aureos annui redditus habere accepisset. Indignum ait tanto Pontifice tam exilem Episcopatum, nec mora Hayanum accersiuit, & scribe (inquit) meo nomine ad Salesium Gebennensem Episcopum, ut ad me redeat, nam ditiori eum beneficio, prætereaque magnâ aliâ dignitate donare volo. (Summo Pontifici eum in Cardinalem offerre cupiebat) Paruit mandatis Hayanus, sed nihil aliud Salesius quam immensas tantæ benevolentiaz gratias egit, sufficeret que sibi, satis supérque dixit redditum illum, & præterea illud suæ debere patriæ, vt sicut eum excoluerat, ita illam suo incolatu quantum posset deinceps excoleret. Vanitatem quidquid præter Deum erat siquidem omnia reputabat; hinc est quod ipso eodem anno sexcentesimo quinto supra millesimum, quem Quadragesimalibus Concionibus in vrbe Rupensi iampridem & ab tenera ætate sibi charissimâ insignem reddidit, Antonio Gallardo Matris Sacerdoti Eleemosynario: Quidnam Dominæ Baroni Matri suæ renuntiari vellet querenti dixit. Matrem meam valere iubeo, ac præterea orare & obtestari Deum, ne me in altiorum curam permittat eleuari, nimium enim ex hac Dicecesi ponderis sentio. Et ex his sanè sensibus totâ Quadragesimâ humilitatem & figuræ huius mundi quæ præterit contemptum suis auditoribus declamauit. Cæterum vix dici potest quantum hac in Rupensi vrbe tulerit emolumenti: nam præter quotidianas Cōciones singulis diebus Iouis, non Canonicos dumtaxat Vrbanos, sed & finitos Curiones & Sacerdotes conuocabat, eosque hora quæ post meridiem commodior censebatur docebat casus (vt vocant) conscientiæ, omniumque dubia & difficultates ineffabili cum mansuetudine & charitate auscultabat. Excepérat eum hospitio Claudio Angeuillanus Vrbanæ Collegialis Ecclesiæ Beati Ioannis Baptistæ Primicerius, ac ille idem qui quondam Granierij Generalis Vicarius extiterat, & ad Domum eius mendicandi panis causa accedebat Martinus Rupensis, à Natiuirate supra modum surdus & mutus, sed ad omnis præterea generis obsequia

*Henricus
IV Gallia-
rum Rec-
Fræcum
ad se veni-
re iubet.*

*Franciscus
cum gra-
tiarum a-
ctione se
excusat.*

*Franciscus
Rupi qua-
dragesimâ
Concionis
bus per-
git.*

*Franciscus
Rupi ca-
consientia
doct.*

obsequia promptissimus hunc serui coquinariis rebus persæpè adhibebant, & inter prandendum sistebant Salesio. Tactus est pietate ob misellum bonus Præful, eâ autem præcipuè ratione quod ob mysteriorum fidei ignorantiam sacrosanctæ Eucharistiae communione careret, tentauitque utrum per signa posset nonnihil de diuinis rebus capere; Ut vidi non deesse pauperi ingenium, signisque instrui, eum deinceps familiæ suæ addidit effecitque cotinuis laboribus, ut miser ille de diuis mysteriis bene sentiret & virtutem amaret, & singula peccata de quibus confiteretur significaret, & (quod mirum dictu) cogitationes etiam bonas vel malas, & animi conceptus exprimeret; ita ut tandem ad communionem eum posse accedere Salesius iudicarit. Cum autem confiteri vellet intrabat in optimi Domini sui cubiculum, vultu ad pietatem prorsus composito, claudebatque ostium, necnon inferiores fenestras, ne forte videri posset, tum prouolutus in genua quidquid egerat signis detegebat, flebatque amare, tundebat pectus, & haec videns sanctus Episcopus, eius etiam genas teneritudinis rigabat lachrymis: tanta porrò mutum illum dilectione prosequebatur, ut ne illa ei inferretur vel minima iniuria toti familiæ districte prohibuerit. Exactis fœliciter Rupi Quadragesimalibus Concionibus cum per aliquot deinde dies Salesij cum matre moram traxisset, Anicium rediit Synodum celebratus in qua preclara statuit, quæ ad prima anni sexcentesimi tertij decreta adderentur, & quæ in hanc formam promulgauit. Negligentia quam ex Ecclesiasticis nobis subditis, in obseruandis iis quæ nuper statueramus, non nulli immò plurimi ostenderunt, & necessitas quam esse cognovimus initio visitationis nostræ, scilicet controversiis quæ inter Curiones & Parœcianos nasci possent caueremus, ad ferenda haec statuta compulerunt. Primò igitur statuimus Constitutiones Synodi anni sexcentesimi tertij, præsertim verò in iis quæ ad cauponas & cenopolia spectant, ut cum his accuratè obseruentur iterum esse promulgandas. Vniuersos & singulos quicunque beneficia curam animarum habentia possident sub excommunicationis pena intra sex hebdomadas personaliter residere debere, nisi legitimè cum illis dispensatum sit quod vel nobis vel Vicario nostro Generali intra idem tempus constare debeat. Et ne eorum beneficiorum possessores ignorantia causam præten-

*Franciscus
mutum &
furdum
hominem
de rebus
diuinis in-
struit.*

*Franciscus
ad Constitu-
tiones
suas Syno-
dales de-
creta ad-
dit.*

*De resi-
dentiâ.*

M m

dant: Præcipimus eorum Vicariis uti eos certiores reddant, hocque statutum eis siue verbo siue scripto denuncient, nec non ut intra mensem ad Vicarium nostrum suæ diligentiae testimonium referant sub poena quinquaginta librarum aduersus unum quemque delinquentem. Cum multos intelleixerimus committi ab Exorcistisabus; Prohibemus omnibus Ecclesiasticis ne deinceps exorcisent, nisi vel à nobis vel à Vicario nostro rursum admittantur, & admissio quidem in scriptis dabatur iis, qui ad id muneris idonei censemebuntur. Iis autem sub excommunicationis poena prohibemus, ne extra Ecclesiastas exorcisent, ne possessos suis in domibus Curionis retineant, præsertim si mulieres sint, & ne cum illis peregrinationes ineant, sub poena viginti quinque librarum, & alterius arbitriæ contra delinquentes. Nemini Religioso cuiuscunque tandem ordinis licitum sit in Diœcesi nostra Concionem habere nisi facultatem in scriptis habeat vel à nobis, vel à Vicario nostro, quam Curionibus exhibere tenebitur, ubi concionari volet, itemque eos admonere antequam ad magnam Missam accingantur ut Parœcianos suos queant hac de re commonefacere. Tenebuntur Parœciani omnes Paschali tempore apud Curiones suos aut alios ab eis potestatem habentes confiteri, itemque in Parœciali Ecclesia, eorum manibus seu ab eis constitutorum communicare. Si tamen essent aliqui qui nollent eorum communicare manibus, tenebuntur iij admonere & aliò eundi facultatem petere, quam quidem facultatem eo ipso Curiones dabunt, & Parœciani intra dies octo post Pascha testimonium ab eo Sacerdote referent, cuius manibus communicauerint, alioquin censemebuntur ut hæretici. Quod ad eos qui in hæreticorum regionibus Diœcesi nostræ finitimi versantur, vel qui ut habeant quod vivant cum iis coguntur habitare, facultatem facimus omnibus Curionibus, & aliis ritè admissis eos contentes audiendi & absoluendi, quod statutos Ecclesiæ festos dies non celebrauerint, Vigiliis, quatuor temporibus, & quadragesimâ non iejunauerint, aut quod diebus illis (exceptis Veneris & Sabbathi) carnes comedent: sicut etiam quod Ministrorum Concionibus interfuerint, dummodo Cœnam non sumperferint. Ad vitandas altercationes, quæ solent inter Curiones & parœcianos esse, pro sindone defunctorum, statuimus futurum deinceps ad hæredum vel aliorum exequiarum curam habentium arbitrii.

De exorcismis.

De Concionibus.

De confessione & Communi- cione.

De iis qui cum hæreticis mane re cogun- sur.

De Sindone defunctorum.

arbitrium, vti sindoneem Curioni relinquant, vel referant persol-
uendo ei sex florenos, & pro Riciniolo puerorum duos florenos.
Super querimonis ad nos delatis, quod multi Curiones lumina-
ria quæ in exequiis die sepulturæ deferuntur, retineant, nec ve-
lent ad Missas, quæ die posterâ celebrantur, præbere, sed alia pe-
tant, statuimus vt Curiones teneantur luminaria die postera re-
præsentare, & diebus tribus quibus consuetum est preces pro
defunctis fundere, si luminaria illa sufficient, quibus verò tribus
diebus præteritis, quod ex iis luminaribus residuum erit specta-
bit ad Curiones: & si Missæ die crastinâ non celebrentur tunc
Curiones luminaria repræsentare minimè teneantur. Et quan-
doquidem in multis Diœcesis nostræ Ecclesis rogantur Curio-
nes vti præbere dignentur luminaria, & cum ad debiti numerationem
venitur, plerunque intentare s̄is cum parœcianis lites
coguntur. Vt iis occurramus, statuimus, ponderanda esse lumina-
ria coram iis à quibus præbere rogabuntur antequam remittant,
sicut etiam cùm reddentur, & pro insumptâ cerâ soluendos esse
ad vnamquamque libram ponderis Aniciensis quinque flore-
nos, eodemque pretio soluenda luminaria quæ anni decursu
præbuerint. Cùm nouerimus multa esse facella exigui reditus, &
multis onerata officiis, quibus Rectores satisfacere nequeunt,
statuimus vt Rector Sacelli, qui (exempli gratiâ) decem tantum
florenos annui reditus percipiet ad viginti tantum Missas in an-
no obligetur, ratione sex assium pro Missâ, & sic de ceteris; non
intelligentes tamen eos qui opimi reditus facella possident, ad
amplius & maius officium quam ex fundatione teneantur obli-
gare. Imperamus & præcipimus omnibus Ecclesiasticis Diœce-
sim nostram incolentibus vti deinceps festum sancti Petri ad
vincula cum Octaua tanquam patroni Ecclesiae nostræ Cathe-
dralis, itemque diem dedicationis eiusdem, quæ est octaua Octo-
bris celebrent. Cùm ad aures nostras peruenierit Curionum &
aliorum beneficia possidentium plurimos lites aduersus parœ-
cianos suos intendere, plerunque ex contentione potius & æmu-
latione, quam studio suarum Ecclesiarum bona tuendi, quas fa-
cile esset initio componere. Prohibemus idcirco Curionibus om-
nibus & aliis quibuscumque Ecclesiasticis, ne quid simile inten-
dant, vel suos parœcianos in ius arcessant, quin prius cum Super-
uigile contulerint, qui auditis partibus rem componere conabi-

*De lumi-
naribus in
exequiis.*

*De Sacel-
lis.*

*De festo
sancti Pe-
tri ad vin-
cula.*

*De lîbris
Parœcia-
norum.*

De Ecclesiastiarum bonis non alienandis.

tur; si tamē parœcianos viderit esse iniurios, nec velle ad æquum rectūmque intelligere, tunc Curionibus ius suum prosequendi facultas dabitur. Super expositione nobis à Procuratore fiscali nostro facta, quod licet ex iure ipso omnes bonorum Ecclesiasticorum alienationes nisi in evidentem Ecclesiæ utilitatem cedant (quo casu etiam superiorum licentia necessaria est) prohibita sint, nihilominus Ecclesiastici multi tum Curiones cùm Sacellorum Rectores, nobis, vel Vicario nostro insciis beneficiorum suorum fundos vendunt, permutant, alienant, quod multatum deinde litium materiam præbet. Vt iis malis occurramus, omnes contractus alienationis aut permutationis eorum bonorum factos, aut qui deinceps nobis aut Vicario nostro insciis fiēt, irritos & nullos declaramus. Beneficiatis ne quid simile committant sub pena centum librarum, inhibentes, & si commiserint præcipientes, vt intra sex menses omnia in pristinum statum restituant. Mandantes propterea Superuigilibus ut serio in eam rem aduertant, admoneantque Procuratorem nostrum fiscallem, quotiescumque aliquem peccati in nostrum hoc statutum reum cognouerint. Hæc Pastor officij sibi studiosissimus decernebat & promulgabat cùm à Camberiensi Senatu venerūt litteræ, quibus ad sequentis anni quadragesimales Conciones in nobilissimo illo Allobrogum Emporio, & eoram tot augustis Senatoribus habendas rogabatur, adeò nullus ei ab Apostolico munere vacabat annus: sed & aliae venerunt Roma quibus efficiebatur certior ab summo Pontifice Leone undecimo anteà Alexandro Medicæo recens creato, in Catalogum eorum qui breui Cardinales futuri essent, relatum. Et ita sanè se res habebat. Ille verò tantum abest ut exaltaretur vel moueretur ex lætitia quin potius fortunam abominaretur. Auertat hanc à me dignitatem Deus (inquietabat) neque enim ad eam sum idoneus. Certè parendum est summo Pontifici, sed si à me tribus tantum passibus distaret Galerus Cardinalius non mouerem pedem ut illum caperem. Hei mihi verò: si fieri posset ut pro Geneuatum meorum ad veram fidem conuersione sanguine meo toga ista purpureficeret, quam læto animo eam ferrem. Atque his sensibus etiam cum lachrymis afficiebatur. Verumtamen rata res erat nisi tantum Pontificem qualis erat Leo, Ecclesiæ totius bonorum inuidisset. Sancte plus in litteris quas eodem ferè tempore à

Fremieta

*Franciscus
rogatur ad
Conciones
à Senatu
Camberienſi.*

*Franciscus
à Papa
Cardinalis
designatur.*

*Francisi
Tales.*

Fremiota accepit, sensit voluptatis: Egregiam enim & Deo grata illam animam in Christi visceribus mirandum quantū amabat, & ad omnem occasionem incensam iam spiritu recto, principali animabat. Tandem secundò, conuenerunt apud Syoniam Salesianam die Sabbathi post Ascensionem Domini, quam diem Salesius responsione suā indixerat & locum, quia nullum prædari poterat ab suo munere otium Anicij, & præterea ab Ecclesia sua solemini Pentecostes die abesse nolebat. Illic igitur in facello Divi Sebastiani Fremiota in Salesij sinum per generalem Confessionem animum suum effudit, renouatāque est ut Aquilæ iuuentus eius: tum discedēs, secum in Burgundiam, Ioannam Salesianam: puellam speciosissimam, & in virtutibus planè cōpositam, Matri corculum & delicias, cùm ultima esset quam à Boësiaco genuerat, amicitiæ magnum profectò pignus tulit, non tamen priùs quam in mutuam gratiam Mariam Amatam Rabutiniam primogenitam suam Salesium se misuram promiserit. Quād inuestigabilibus viis sua consilia prosequitur Deus: Et in terim Geneuenses, quod paenituisse eos non aliam ob causam quam ob ludibria, quibus se exposuerant, oblatam cum Salesio publicam discepcionem recusasse, spargebant in vulgo hos rumores; velle se de religione cum Catholicis conferre, quandoquidem ipse peterent, & paratos habere Ministros qui Salesio responderent, quotiescumque conditiones adimpleret quas præterito anno Baro Luxius proposuerat. Et Salesius ne defecisse videatur animo, hunc ad eos confessim syngraphum misit. Super propositionibus anteā factis pro aditu ad collationem publicam in Cinitate Geneuensi habendam de rebus dumtaxat quæ ad religionem spectant, inter me cum Catholicis aliquot Concionatoribus ex una parte, & Ministros eius Ciuitatis ex aliâ hoc scriptum meâ manu feci & signavi, sigillóque muniui meo, quo testimonium perhibeam & declarem. Vbi Ministri consentire volent, & de iustis æquisque conditionibus tanto conuentui & collationi congruis conuenire. Ibo & adero promptè & syncrerè, sperans in bonitate Dei, sacrosanctum nomen suum ad bonum & plurimarum animarum salutem glorificatum iri. Aetum Anicij octauo Idus Augusti, anno Domini millesimo sexcentesimo quinto. Franciscus Episcopus Gebennensis. At verò terruit si unquam alias socordes illos hæc animi fortitudo, eximiāque fi-

*Franciscus
generalem
Fremiota.
Confessio-
nē annit.*

*Francisci
ad Gene-
uates syn-
graphus.*

*Geneuense
seum so-
cordia.*

dentia, nec aliud quām ad solitas dilationes & tergiuersationes recurrerūt. Quo viso Salesius donec eis fortè rediret animus ad Generalem Visitationem suam se accinxit. Non tamen prius quā longas illas & molestas inter Cathedralis sux Canonicos & Collegiatos Anicienses controuersias tandem composuerit.

*Franciscus
lītē inter
Gebennē-
fēs & A-
nicienses
Canonicos
componit.*

Pridie igitur Idus Octobris coram se conuocauit ex Cathedralibus Ludouicum Salesium Præpositum, Claudium Mentonium Præcentorem, Amblardum Guillietum, Stephanum Combanū, Carolum Aloysium Pernetum, Carolum Grossetum, Ioannem Deagium, Antonium Bochutum, Philibertum Rogem, Ioannem Fabrum, Claudium Stephanum Nouelletum, Ioannem Franciscum Salesium, & Dionysium Granierium. Ex Collegialibus, Ia- num Ochianum, Claudium Cheuallerium, Bartholomæum Flo- cardum, Ioannem Ludouicum Iaquerium, & Ioannem Bernar- dum, prætereaque Petrum Dunatiū, & Guillelmum Iosseran- dum Sacerdotes honorarios, omnes à suis Ecclesiis constitutos, quibus auscultantibus de bono pacis breuem sed eximij vigoris & emphasis adhortationem habuit, tum illi bono esse & quieto

*Transactio
Canonicō
rū Geben-
nenſū &
Anicien-
sium.*

in inuicem animo inquietes, sic transegerunt. Ut sententia ab Illustrissimo & Reuerendissimo Episcopo & Principe Geben- nensi lata vim habeat: veruuntamen quia terminis (vt aiunt) concepta est generalibus, ne vlla deinceps difficultas oriatur, aut noua controuersia, ea membratim explicetur; scilicet. Quoties- cunque Reuerendissimo Episcopo aut eius generali Vicario lu- bebit in Ecclesiam suam Cathedralē, cæteras Ecclesiās conuo- care, Canonici Beatae Mariæ dato ad rem campanæ signo absque difficultate venient. Cūm autem aduentare cōtinget eo tempo- re q̄to in Cathedrali choro adhuc canetur, locum extra chorū eligent, prout voluerint, donec absolutum sit officium, quo finito intrabunt in chorū si videbitur, & in alta hemicycla in eum finēm vacua ascendent, relictis tamen sedibus Consiliariis Illus- trissimi Ducis Nemorosij destinatis & solitis, in iisque manebūt expectantes donec processio ineatur. Neque tamen ullum pote- rūt celebrare officium. Quapropter eti cantores suis cum bacu- lis & trabeis venient, nihilominus inferiūs relinquunt baculos, & trabeati ascēdent in maiora subsellia, quandoquidem huiusmo- di sessio in testimonium fraternitatis eis conceditur, & non ali- ter. Cantores Ecclesiæ Cathedralis, Processiones & earum offi- cium

*vt Colle-
giales in
Cathedra-
li esse de-
beant.*

cium inchoabunt, posteā cùm absolutus fuerit à Cathedrali cho-
ro primus versus psalmi aut hymni vel alterius cantici, chorus
Collegialis secundum prosequetur, & sic alternis choris tanquā
duo Seraphim canentes alter ad alterum benedicent Dominō.
Processionis idem ordo seruabitur, qui nouissimè ex Reueren-
dissimi Præfusilis edicto seruatus est: nec vlo modo miscebuntur
Ecclesiæ, sed vnaquæque suo procedet ordine, scilicet post Re-
ligiosos sancti Sepulchri ibit Ecclesia Collegialis Beatæ Mariæ,
& post eam nouissimè & vltimo ordine (qui inter Ecclesiasticos
dignior est) Cathedralis Ecclesia. In processionis reditu postquam
Cathedralis Canonicus qui officium celebrabit orationem finie-
rit, atque adeò absoluta fuerit Processionis solemnitas. Ecclesia
Collegialis cum cæteris, & vt cæteræ, recedet. Si ab Reuerendissimo
Præfusile seu eius Vicario, ad Collegeam Ecclesiam vel
Diui Mauritij Parœcialem cæterarum fiat conuocatio, sic proce-
detur. Collegiales Canonici adeò ad rem & tempus campanæ
signum dabunt ut aduenientibus Cathedralibus absoluta sint of-
ficia, ita vt immediatè inchoari possit processio, si tamen forte
officia non essent absoluta, remanebunt Cathedrales extra cho-
rum, quo usque datus sit finis, & tunc intrantes, ascendent in ma-
iora subsellia ad dextram partem, siue adsit siue absit Episcopus,
liberum tamen relinquentes locum Illustrissimi Ducis Geben-
nesiani Consiliariis: tum incinetur Processionis canticum, à Can-
toribus quatuor, duobus scilicet è Cathedrali Ecclesiâ, & duobus
è Collegiali, qui duo Collegialis Ecclesiæ cantores Canonici
erunt. Ponetur autem circum chori pluteum quatuor sedes, duæ
scilicet ante, duæ retrò, in anterioribus sedebunt Cantores Col-
legiales, & in posterioribus Cathedrales. Præcentione factâ cho-
rus Cathedralis solus primum versum prosequetur, & interim
Cantores Collegiales in suæ Ecclesiæ corpus abibunt, vt secun-
dum versum canant, & sic alternis choris solito ordine Processio
fiat. Dato circulo, Canonicus Cathedralis Ecclesiæ, cuius erit of-
ficium, stans, ante altare orationem canet, quâ absolutâ, recedet
Cathedralis Ecclesia, & Collegiali ad quod libebit celebrandum,
locum faciet: in his autem Processionibus liberum erit utrique
Ecclesiæ suas portare reliquias, quo etiam libebit habitu. Ad
Processionem quæ fit in festo Corporis Christi, & inchoatur in
Diui Mauritij, idem ordo seruabitur: & absente Episcopo, aut si

*Cantus
alterius.*

*Ordo Pro-
cessionis.*

*Vt Cath-
drales in
Collegiali
Ecclesiæ
esse de-
beant.*

*Proces-
sio
festi san-
ctissimi
Sacramen-
ti.*

vel.

vel non posset vel nolle esse præsens, Honor deferendi sanctissimum Sacramentum ad Cathedralem Ecclesiam pertinebit. In reditu benedictione ex more & ritè datâ incipientibus quod volunt Cantoribus, Ecclesia Cathedralis recedet, & Collegiali locum dabit: si verò alibi quam in Collegiali Ecclesia solemnitas ex Episcopi vel eius Vicarij iussu fiat, obseruabitur ordo idem qui in Cathedrali obseruaretur. Iam quod ad sepulturas & exequias attinet, licet Cathedralis Ecclesia nolit se scripto obligare, ne ad laicorum hominum sepulturas eat, declarat nihilominus id se non cupere, sed adesse tantum sepulturis & exequiis Reuerendissimi Episcopi, suorum Canonicorum, & habilitatorum, qui sacris fuerint initiați, necnon puerorum chori, si tamen habilitati ij & pueri chori in Cathedrali Æde sepeliendi sint, Canonicorum aut habilitatorum manibus, & non aliter, si quis Cathedralis Canonicus in Collegiali Æde, vel Diui Mauritij sepeliendus sit, hic ordo seruabitur. Leuatio cadaueris & præcentio spectabit ad Cathedralem, quā factâ, alternis choris usque in ædem canetur. Vbi in ædem intratum fuerit, à quatuor Cantoribus (vt in Procesionibus dictum est) præcentio fiet. Quod ad Missas specat; celerabuntur duæ primæ à Canonicis Collegialibus, ultima verò à Canonicô Cathedrali, cum suis Ministris, Diacono, & Subdiacono etiam Cathedralibus: Finito sacro, Sacerdos Cathedralis exhibet sacrario cum nigrâ trabeâ hoc ordine. Primo Crucifix ambarum Ecclesiarum, deinde Diaconi ultimæ Missæ, post Sacerdotes Collegiales duarum primarum Missarum cum trabes, vestibus quas in suis Missis tulerint congruentibus; ultimus ipse Sacerdos seu Canonicus Cathedralis: sistentur Cruces ad alas altaris, Cathedralis ad dexteram, Collegialis ad sinistram, statimque ad altiore gradum altaris in angulis Diaconus & Subdiaconus, tum duo Canonici Collegiales, & in eorum medio Sacerdos Cathedralis, quibus sic dispositis, quatuor Catores primum Responforium incident, & dum canent, Canonicus Collegialis primæ Missæ descendet, vt acerrâ incensâ lectum doloris seu feretrum fumiget, cæterasque ceremonias ritè faciat, tū redibit in suum locum, vt finito responsorio dicat orationem: idem faciet ad secundum Responforium secundus Canonicus: Posthac Cantores quatuor Responforium (Libera me) incinerent, mox duo Collegiales versum qui incipit (Tremens) & Cathedrales

De exequiis & sepulturis.

drales secundum qui incipit [Dies illa.] Ultimus verò versus qui incipit [Requiem æternam] à quatuor Cætoribus canetur, quod dum tiet Canonicus Cathedralis circum cadauer fumigationes aget, & cætera de ritu. Dum autem orationem dicet, Canonici Collegiales in sacrarium recedent ad deponendas suas trabeas, eo quod diuersi coloris sint, & sepultura omnino à Cathedralibus fiet, eò quòd defunctus frater eorum sit. Nullum verò ex funeralibus huiusmodi Cathedralis Ecclesia prætendet emolumentum, nisi quòd Vestis seu trabea & epomis, siue purpurea, siue ex muris Pontici vellere, ad Cathedralem ædituum seu Magistrum Cæmoniarum spectabunt. Hęc fuit transactionis summa. Hoc arbitrium, quod maximi esse momenti videbatur & quod Pontifex sapientissimus interposito decreto ratum esse iusit: tum demùm latus & hilariis in Domino, de tantâ Canonorum suorum concordiâ, ad Visitationem se dimidio plus viuere dixit. Vastissima est Diœcesis Gebennensis & multis plena populis, ingentibus montium molibus (si Caballum, Gexium, Gebennesij & Sabaudiæ partem demas) gibbosa, asperrimis iugis, scabris callibus quibus ad Montanas parœcias itur, & modò h̄ic æterna ferè hyeme horrida, modò illic extremis torrida æstibus, atque adeò labores improbos, eosque multos bonus Præfus suscipiebat, sed nihil eum poterat ab officio auertere, gaudebat in laboribus & in angustiis, in æstu & frigore ubi de Dei gloria & animarum salute agebatur. Nullum curauit sibi deferri cubile ut solent cæteri omnes, sed modò h̄ic benè, modò illic malè secundum diuersitatem locorum & commoditatē cubare voluit. Scripsit verò ad Fremiotam dum esset in procinctu. Proficiscor ad benedictā hanc visitationem & omnis generis video cruces, fremit ad eas caro, sed cor adorat, ita est, adoro vos, ô paruæ & magnaæ cruces spirituales & temporales, exteriæ & interiores. Saluto vos & pedem deoscular, umbræ vestræ honore indignus. Curionibus igitur per edictum & proscriptos libellos monitis Idibus Octobris egressus Anicio, & prætergresso Rhodano in iis paribus quæ nuper Francicæ ditioni accesserant, Corbonodij Parœcialem Ecclesiam sancti Mauritiū visitauit: die decimâ sextâ Sanctorum Victoris & Vrsi Chanæi: decimâ septimâ, Sancti Ioannis Baptistæ Dorchi: decimâ octauâ sancti Petri, Suriодij: decimâ nonâ, sancti Mauritiū, Craij, eadem sanctorum Laurentij & Desi-

*Diœcesis
Gebennen-
sis descri-
ptio.*

*Francicus
ad visita-
tionem se
accingit.*

Nn

derij Dingiosij, eadémque sancti Martini Genissæ : vigesimâ sancti Petri Billiae: vigesimâ primâ sancti Nicolai Arlodij: eadém sanctorum Blasij & Grati Musinenti : vigesimâ secundâ sancti Ioannis Baptistæ Ardoni: Eadém sancti Pauli Vouræ, eadémque sancti Stephani Ochiæ: vigesimâ tertiat, Prioratum sancti Nicolai, Villæ, ordinis sancti Benedicti; Eadém Prioratū sancti Amandi Leæ : vigesimâ quartâ, Ecclesiam sancti Amandi Lancrenti: vigesimâ quintâ, Abbatiam Beatæ Mariæ & sancti Roladi Chesiaci: vigesimâ sextâ, Ecclesiam sancti Martini Chamfromiaci: vigesimâ septimâ, sancti Andreæ Montangij: in eâ cùm ei Curio adolescentem quendam clericali insigniendum caractere obtulisset, considerato ad frontem iuuene Pontifex num Ecclesiasticus esse vellet interrogauit? Diu cùm tacuisset initiandus, tandem respondit, non velle, tunc Pontifex iussit recedere, nec vñquam adduci potuit vt eum insigniret, licet à consanguineis & cognatis eius per omnes obtestationum modos humillimè rogatus, quia scilicet, opimum quoddam ei beneficium destinabant, quod deinde ad alios transmitteret. Docens hoc exemplo Episcopos quod inculcat Diuus Paulus, ne temerè manus imponant, adeò in omnibus & vbiique sollicitus erat & prudens. Perrexit ad visitationem, & die vigesimâ octauâ visitauit Ecclesiam sancti Mauriti Eschalloni; Eadém sancti Sebastiani Ballefosi: vigesimâ nonâ, sancti Nicolai Sangermani, Louis: eadém sancti Blasij Lerij: trigesimâ, Beatæ Mariæ Brenodij; eadém sancti Martini Corcellarum: trigesimâ primâ, sanctorum Viatoris & Vrsi Campi aurei; eadém sancti Martini Cormarenchæ: Calendis Nouembris festo omnium Sanctorum, Beatæ Mariæ Altæuillæ: die secundâ, sancti Desiderij Ruffeuij: tertiat, sancti Stephani parui Albergamenti; eadém sancti Amandi magni Albergamenti: quartâ, sancti Romani Ottonæ. In his tribus Parocciis præsertim, Cacodæmones miserandum in modum incolas vexabant, vt & apud illos intolerabilis erat superstitione. Ut Episcopus aduertauit, possessorum à Dæmone se turbâ vidit circumdatum. Visu & auditu horreda res erat: insultabant miseri, frendebant, stridebant que dentibus in eum, importunis clamoribus vallem replebant, & miseratione ipsos etiam videntes fatigabant. Interrogauit de omnibus Præsul, benedictione datâ accersiuit, aperire os iussit & oculos: sub lingua enim & pupillâ oculi operari aiebat, plerūque

*Franciscus
cur quem
dam cleri-
cali cara-
bere insi-
gnire no-
luerit?*

*Franciscus
plusquam
ocingētos
homines à
demonum
vexatione
liberat.*

que malignos illos spiritus, tum percussit exorcismorum fulmine, peculiari quidem, quod ad personas, & generali quod ad locum & Parocrias, liberauit autem plusquam octoginta homines in iis tribus parocriis ab dira illa Cacodæmonum vexatione, neque deinceps ausi sunt rebelles illi Angeli in Deum suum, incolas illos ab eâ pace, quam reliquit eis Pastor optimus, deturbare: immo verò eximiam quâ pollebat bonitatem, eorum malitia nequiuit ferre, neque enim Angelo lucis Angeli tenebrarum obstatre possunt. Perrexit, & die quintâ visitauit Ecclesiam sancti Martini Songieuij: eâdem sancti Mauritij Lilignodij, eâdemque sancti Petri Chimillieuij: sextâ, sancti Martini Meralliae: septimâ, Beatæ Mariæ Lochieuij, eâdem sancti Mauritij Passini: octauâ, sancti Andreæ Fitignieuij, eâdem sancti Michaëlis Lonnieuij: nonâ, sancti Laurentij Sutrieuij, eâdem sancti Eugendi Charancini, & sancti Mauritij, eadémque sancti Stephani Condaminæ: decimâ, sanctorum Mauritij & Antonij Thesieuij, eâdem Prioratum sanctorum Eugendi & Catharinæ Bellimontis, eâdemque Ecclesiam sancti Martini Chandossini: vndecimâ, Beatæ Mariæ Vieuij, eâdem Prioratum sancti Symphoriani Campaniæ, eâdemque Ecclesiam sancti Martini Yonij: duodecima, sancti Andreæ Chauornæi: decimâ tertiatâ, sancti Petri Virieuij parui, eâdem sancti Mauritij Romagnieuij: decimâ quartâ, Prioratū sancti Christophori Thalesieuij, eâdem sancti Mauritij Amesieuij: decima quinta, Decanatum sancti Andreæ Ceserieuij, eâdem Parocialem sancti Ynemondi Cesereiensi vnitam, eâdemque sancti Martini Bauelli: decima sexta, sancti Eugendi Vogniaci, eadem sancti Petri Marriguieuij, & sancti Mauritij Flaxieuij, eadémque sancti Petri Pollieuij: decima septima, sancti Stephani Cressini: decima octaua, sancti Petri Lauorij; eadem sancti Petri Chanazij, eadémque sancti Petri Curtillarum: decima nona, Beatæ Mariæ Congieuij, eadem sancti Laurentij Beonis: vigesima, Prioratum Beatæ Mariæ Sesselli: vigesima prima, Prioratum sancti Martini Enclaferti, eadem Parocialem sancti Martini Culij: vigesima secunda, Prioratum Beatæ Mariæ Vyonis: vigesima tertia, Prioratum Beatæ Mariæ & sancti Laurentij Cindrieuij: vigesima quarta, Parocialem sancti Germani Ruffieuij: eadem sancti Mauritij Serreriarum, eadémque Beatæ Mariæ Mozij: vigesima quinta, sancti Quintini Crempigniaci, & vigesima sexta,

N n 2

*Francisci
in visita-
zione la-
bores.*

sancti Petri Verionxi. Dici verò vix potest quantis laboribus hanc egerit expeditionem primam, singulis in locis populi Concione & catechismo consolabatur, instruebat, ne facellum quidem, quin visitaret prætermittebat, Sacramentum Confirmacionis conferebat, confessiones audiebat, communionemque porrigithebat fidelibus manu propria. Præbebat populorum querimoniis aures magna cum patientia, & quod necessarium existimat prudenter decernebat. Inquirebat de Virorum Ecclesiasticorum & sæcularium excessibus, de peccatis & peccatoribus publicis, corripiebatque ubi erat opus cum severitate innata sibi mixta lenitati: Bonorum Ecclesiasticorum ne deinceps distraherentur & alienarentur per scriptę inquisitionis tabellas à libellione suo curabat confici: nouas Ecclesiastas & facella dedicabat, consecrabat: controvierias & lites componebat, pacabat odia, & iniurias supprimebat; denique is ipsus erat Episcopus & Pastor bonus qui animam suam pro ouibus ponebat suis. Penè respirabat, cùm ad Quadragesimales Conaciones Camberium proficisci oportuit. Iuit autem maturè, vt antequam intraret in negotia, parum otij ad collectiones animi haberet. Quamobrem spatio diuinum octo, quo tempore Hilaria sunt, apud Patres Societatis Iesu exercitiis religionis solitarius incubuit, vt ad imitationem quasi Ioannis Baptiste, immò & Christi Domini (aiebat) exiret de deserto in plateas & vicos annunciare regnum Dei. Camberium Vrbs est Sabaudiae primaria, Olim Sabaudorum Principum, nunc Augustissimi Senatus sedes, in amoenissima sita conuale, pulcherrimis cincta moenibus, quampluribus notata turribus & pinaculis, humanissimoque plena populo, quam alij olim à Caturigo Allobrogum Rege, à Berio autem Arturi Britannorum Regis in Italiam proficiscentis socio ac Duce strenuissimo alij conditam ferunt. In hac igitur vrbe insigni, & in vastissimā Diui Dominici æde, coram clarissimis Senatoribus, conciones suo more habuit tanto cum furore, tantaque virtute, vt miracula diceret esse populus, nec ipsum Salesium sed Spiritum sanctum qui ore Salesij loqueretur. Hinc aliquando dum quasi raptus peroraret è pulpito, visa est Crucifixi statua è templi podio in eum vibrare radios, neque sola erat Dominicana. Ecclesia horum miraculorum testis, ædes etiam Diuæ Claræ, sanctu Castri Sacellum, Pœnitentium nigrorum sanctissimi Crucifixi

*Franciscus
Camberij
apud le-
suitas
exercitiis
spirituali-
bus incū-
bit.*

*Camberij
vrbs Sa-
bandia à
quo condi-
ta.*

*Crucifixi
statua in
Fræcum
radios vi-
bitat.*

cifixi filiorum eius & fratum Oratorium, necnon Congregatio Parthenicorum sodalium Gymnasij Societatis Iesu, sub potētissimis eius verbis & omni fulmine efficacioribus personabant. Sed dum Camberio profligat vitia, & passim virtutes disseminat, indigna prorsus molestia Apostolico homini à Senatu venit. Præsidebat per ea tempora Carolus Ruppeculanus Baro Donjonius, & pendebat causa cuius haberi evidentia non poterat nisi per viam Monitorij (vt appellant) seu excommunicationis in eos, qui aliquid de re perceperint, nec reuelarent. Senatus suam Salesio denunciauit voluntatem; vti scilicet Officiali & Vicario suo Generali præciperet litteras monitoriales & excommunicacionis in eam rem dare: verū ille pensato negotio, inclusam vidit esse auctorum malitiam, immò nequitiam, nec rem tanti esse momenti vt excommunicationis in consciens fulmen contorquendum esset. Quare denunciatoribus ait: Considerato rerum omnium istarum fine, melius fortè futurum arbitror si euaneant, Senatum itaque rogatum velim, excusatum me habeat, si monitoriales litteras ob id negotium minimè dandas putem. Renuntiauit responsum Accensus. At Senatus tantum abest vt satis sibi factum putauerit, quin potius, ad virorum nequam & virtutis inimicorum instantiam, decretum emiserit, quo sub pœnā priuationis temporalium suorum bonorum, monitoriales huiusmodi litteras dare bonus Præful, adhortatione (indigestum gentis laicæ ad suos Pontifices, Patres & Pastores vocabulum) iubebatur. Et dignam porrò concionibus eius quem magnā plurimarum aliarum Ciuitatum inuidiā aduocarant, & in suorum numerum iam olim tantis cum præconiis optauerant, mercedem: Verumtamen non his mouebatur fluctibus vir verè sanctus: Benedictus sit Dominus Deus (inquit) minus est mihi ex hoc decreto malum quam putetur: Nota est me totum deinceps spiritualem esse debere, quandoquidem tolluntur mihi temporalia. Non ulterius tamen à Senatu perrectum est, quin immò Sanctorum plurimi hac de re statim indignati erubuerunt, & excusationem dederunt. His autem pendentibus pergebat magnus Antistes æquali vultu seminare verbum Dei, nec sine magno populorum emolumento, qui verè eum esse Apostolicis conditionibus præditum prædicabant. Cùm aliquando de Sanctorum qui in cœlis cum Christo regnant inuocatione & ~~ne-~~

*Francisci
mira pa-
tientia,
mansuetu-
do & ani-
mi robur.*

Franciscus duos hereticos Belga conuerit.

ratione sermonem doctissimè habuisset, tantoperè Hæreticorum duorum natione Belgarum tunc fortè auscultantium corda perculit, vt statim concione habitâ ad eum accesserint proposuerintque dubia omnia & difficultates quas circa controuersum hunc fidei articulum iampridem habuerant, solutionemque acceperint, nec morâ in eius manibus Hæresim abiurarint. Et hæc erat Salesij vita, vt post exactas Conciones soluendis omnium dubitationibus, & priuatis de Diuinis rebus colloquiis vacaret, quin etiam quæ sui erant Pontificij muneris non omitteret, qua propter de licentia Reuerendissimi Patris Francisci Flechardi Episcopi & Principis Gratianopolitani, Sacros generales Ordines in Ecclesia sancti Antonij (vbi hospitio receptus fuerat) tum Sabbatho quatuor Temporū post cineres duodecimo Calendas Martij, cùm Sabbatho ad Sientes, quinto Idus Martij celebrauit, quibus temporibus nonagintaquinque Clericos initiauit, vigintiquinque ad Minores ordines admisit, septem Subdiaconos, septemdecim Diaconos, & Presbyteros viginti, ordinauit. Toto vero spatio temporis & interuallo illo quod Concionatoribus datur inter feriam tertiam maioris hebdomadæ, & feriam sextam in Parasceue, in eâdem Diui Antonij æde accurentium vndique confessiones audiuit. Tum Camberiensibus post festa Paschalia valere iussis in suum Anicum Synodus celebraturus reuersus est. Ferebatur per has tempestates vastusque erat vulgi rumor, Geneuates erga Serenissimum Sabaudiae Ducem male affectos, in finitimas irruituros Prouincias, sed & amplius ciuitatem Aniciensem armis occupandi consilium illis esse: nec deerant qui prouidnm Præfulem his de rumoribus consulerent, siue etiam quid agendum haberet vel extorquere conarentur, vel vltro suggesteret. Et ille, ego verò (inquit) arbitror vos trepidare timore vbi non sit timor: neque enim patietur vltra Deus gentes venire in hæreditatem suam, vt polluant templum sanctum eius, & ponant Hierusalem in pomorum custodiam. Verumtamen si quid eo casu facerem scire vultis. Næ tantum in me restare animi puto, vt cùm viderem lupum venientem, minimè dimitterem oues meas, nec fugerem, immò potius. Et quidni accingerer gladio super femur meum, induerem galeam & populi mei fidelis ductor essem, & cum hæc diceret, Petri Balmani Episcopi Genuâ pulsi pusillanimitatem adducebat in medium. Vir erat ille (inquiebat)

Franciscus ordines Camberij celebrat.

Franciscus verò pastor bonus.

(inquietabat) sanè bonæ indolis & sincerè Catholicus: at verò defecit animo cùm fortitudine opus fuit, nec nisi in prosperis flore potuit. Statim ac Geneuates suos variis tentari opinionibus intellecterat, tunc incolenda prorsus Ciuitas erat non deferenda, debebat super muros Hierusalem ascendere & clamare dię ac nocte donec conuersa esset ad Dominum Deum suum. Arbitramini defecisse Geneuam ab Orthodoxa fide si Pastorem suum, & Principem vidisset fortiter armatum custodire atrium suum? Minimè profectò. Et credite, si tantam in nos persecutionem Deus permetteret, vellem & verbo & opere populum meum ad certamen defensionis animare, nec pigeret me bellicorum laborum, præmia enim sunt Dei prælia, & mei prorsus est munericus ut animam meam ponam pro ouibus meis. Sed (ut dixi vobis) miserebitur suorum Dominus, dummodò spes in eo nostra sit, nec tradet bestiis animas confitentes ei. Hæc Pastor optimus. Aliis opinio erat Sérenissimum Ducem suis in Ditionibus Allobrogicis libertatem conscientiæ (ut vocant) ad Francorū Regis exemplum permisurum, postulantibus id Geneuatibus & Heluetiis, quamuis nihil minus Dux haberet in animo, qui inter cæteras eximias laudes hanc tulit, ut fidei puritatem suis semper in regionibus tutatus sit, & conseruauerit. Salesius verò non committet hoc Dux Religiosissimus (inquietabat.) At si committeret (obloquebantur.) Si vultis ut ad conditiones respondeam (tunc aiebat) etiamsi me in periculo illo mori contingeret, tamen pro virilimea, intercessione reclamarem. Et subdebat; Hei mihi! quæ contentio inter Iesum Christum esse potest & Baal? quis ordinis lucis ad tenebras? unde verò tot malis, tot ærumnis conflictatur Gallia, nisi ex misera illa libertatis, omni seruitute peioris tolerantia? quantis volent nitantur rationum momentis homines, quos Status, sèculum appellat, ego nihil hic video, & quādoquidem in Catholicorum partibus fortissimus Rex est, ego si Consiliarius eius essem, ut omnem Catholicæ contrariam Religionem, statim & penitus prætermisis rebus omnibus ceteris profligaret, euerteret, suaderem. Væ Principibus! Væ Galliæ, ob libertatem illam! Et hæc dicens trahebat ex imo suspiria pectore. Feruentissimis deinceps populum suum adhortationibus consolabatur, & ad fidei constantiam animabat, ad bona opera in salutem æternam exercenda, & verbo & exemplo incitabat: nec enim

*Francisci
zelus pro
suis ou-
ibus.*

*Franciscus
quid de li-
bertatis
conscientiæ
malo dice-
ret?*

enim nullus erat in Ciuitate infirmus, quem non inuiseret; nullus inops, cui non amplis stipibus opitularetur; nullus captiuus & carceri mancipatus, quem non & verbo, & pecuniâ, & viâ reficeret. Detinebatur inter cæteros insignis quidam monetæ adulterator, vir exoticus, & damnatione ad mortem languebat, ac quod peius, delapsus idcirco in desperationem erat, nec volebat suis Iudicibus (vt ab omnibus reis peti solet) condonare. Frustrâ in eam rem viri multi, multâ virtute prædicti laborauerant, Vnus Franciscus Salesius id potuit obtinere, atque ut tanto amplius misero animum daret, cùm subetendæ mortis causâ, ad viginti circiter Anicio milliaria in locum in quo peccauerat duceretur. Sanctus Episcopus, usque ad primum ab urbe lapidem eum comitatus est, continuis adhortationibus, ac ubi separationis tempus & locus fuere, benedicta quædam numismata quæ iam pridem Româ detulerat, & quibus supremi Pontificis sanctitas peccatorum indulgentiam applicauerat, dedit, tûm tenerrimè amplexatus fleuit super illum, vñaque omnium, quotquot adstabant, ita mouit ad pietatem animos, ut non nisi luctus & gemitus audirentur: sed & Curionibus omnibus per quorum parœcias transiturus erat miser, præcepit in virtute sanctæ obedientiæ, vt ei spiritualem omnem opem ferrent: cùmque mirati nonnulli quamobrem tantoper extraneum ad mortem benè & Christianè subeundam audiuisset, interrogassent? Extraneum dicitis ita est (inquit) sed numquid in Deo omnes fratres sumus? Porrò sic superatis festis solemnibus ad perficiendam visitationem nouos labores suscepit, & decimo quarto Calendas Iulij Anicio egressus Parœcialem Ecclesiam sancti Donati oppidi Albiaci visitauit; eodem sancti Mauriti super Albiacum: decimo tertio, Beatæ Mariæ Heriaci, eodem sancti Petri Frassiæ: duodecimo, Beatæ Mariæ Cheynasij; eodem sancti Vrsi, eodemque sancti Petri Mognarij & sancti Mauriti Epersiaci: vndecimo, sancti Girodi, eodem sancti Fœlicis: decimo, sancti Albani, eodem sancti Iusti Ansegniaci: nono, sancti Benedicti Marrigniaci, eodem sancti Marcelli: octavo, sancti Mauriti Bleyaci: septimo, sacros generales Ordines in oppido Rumilliaci celebrauit: sexto, visitauit Ecclesiam Diuæ Agathæ eiusdem oppidi: quinto, Prioratum Beatæ Mariæ de Eleemosyna, eodem parœcialem Beatæ Mariæ Moyaci: quarto, Beatæ Mariæ & sancti Blasij Massingiaci,

*Franciscus
hominem
reuum ad
eternam spē
salutis re-
sucat.*

*Francisci
erga eum
charitas.*

*Franciscus
Visitatio-
nem suam
continuat.*

singiaci, eodem sancti Laurentij Castris Cessentini: tertio, sancti Germani & sancti Petri Brizonij, eodem Prioratum sancti Innocentij & Ecclesiam sanctorum Petri & Pauli Santofengij superioris: pridie Calendas Iulij, Beatæ Mariæ Sanctofengij inferioris, eodem Prioratum sancti Roberti Ordinis Diuini Benedicti: Calendis Iulij Beatæ Mariæ & sancti Georgij Moncaei, necnon sancti Laurentij Treuigniaci: die secundâ, Beatæ Mariæ Biollæ: tertia, Abbatiam Beatæ Mariæ Altæcombæ: quarta, Parœcialem sancti Ioannis Baptistæ Greziaci, & Prioratum sancti Nicolai: quinta, & sexta, sancti Christophori Cusiaci: septima, sancti Laurentij Ariti in Bouiciis, eadem Beatæ Mariæ Noyerij: Octaua, sanctorum Mauritij & Blasij Escheraniæ: eadem sancti Donati Allioni, & sanctorum Simonis & Iudæ Cemeterij: nona, sancti Mauritij scholæ, eadem Prioratum Beatæ Mariæ Bellæuallis Ordinis Cluniacensis, & Parœcialem Diuini Stephani sanctæ Regionæ: decima, sancti Andreæ Iarsyaci, eadem sancti Antonij Martyris Doucyaci: undecima, sanctæ Catharinæ Compostæ: duodecima, sancti Ioannis Baptistæ Castellardi; eadem sancti Victoris Mottæ: decima tertia, sancti Mauritij Bellæcombæ, eadem sancti Ioannis Baptistæ Calcium, & facellum album sancti Mauritij: decima quarta, sancti Eustachij: decima quinta, sancti Bartholomæi Gyaci, eadem sancti Ferreoli: decima sexta, sancti Petri Fabricarum: decima septima, Prioratum sancti Ioannis Baptistæ Viuuij, eadem Parœcialem sancti Sigismundi Setonæ: decima octaua, sanctorum Victoris & Vrsi Marlenti, eadem sanctæ Columbæ Conti: decima nona, Prioratum sancti Laurentij Viginæ: vigesima, Prioratum transfigurationis & sancti Sixti Heriaci, eadem Parœcialem sancti Nicolai de Sacello Flumeti: vigesima prima, sancti Grati & Natiuitatis Beatæ Mariæ Creuolanti, eadem Beatæ Mariæ Bellæcombæ: vigesima secunda, sancti Petri Gyette: vigesima tertia, Ecclesiam Diuini Theoduli oppidi Flumenti de nouo construëtam consecravit: vigesima quarta, visitauit Prioratum sancti Ioannis Baptistæ Megeuæ, eadem sancti Nicolai Comblouij: vigesima quinta, Beatæ Mariæ Castelli, eadem sancti Martyris: vigesima sexta, Collegialem Ecclesiam sancti Iacobii oppidi Sallanchiaæ: vigesima septima, Parœcialem sancti Andreæ Domenciaci, eadem sancti Geruasij: vigesima octaua, sancti Nicolai Verossiæ, eadem Beatæ Mariæ Gorgiæ: vigesima

O o

Montes
glaciales
in Falcione.

Francisci
zelus &
erga pro-
ximum
charitas.

nona, Beatæ Mariæ Ceruozi: trigesimā, Prioratum sancti Michaëlis Campimuniti. His in regionibus Falcinatū horrendi suspendique montes sunt, ac quod mirabilius æternâ concreti glacie, seu quam aliquando eliquatam Solis radiis fuisse, nullus unquam hominum vidit, Christallo simillinia, quin imò & Chrīstallus: finditur autem aliquando æstate hæc glacies, tanto cum mugitu, ut terram hiscere in abyssum putes: Plurimus autem & humanissimus populus valles incolit, mirâ prorsus omnipotentis Dei prouidentiâ, & religio apud gentes huiusmodi cum omni veritate & synceritate maxima. Narratum est sancto Präfulti ante paucos dies Pastorē quemdam post vaccam quæ aberrauerat currentem in enormem hiatum incidisse; atque ibi in glaciem ferè mutatum clausisse diem, quæ res mira eum pietatis teneritudine affecit, ut ad Fremiotam adhuc apud Heduos commorantem scripsit. Diebus hisce præteritis montes terrificos densâ ad decem aut duodecim cannas glacie opertos vidi, & à vicinarum vallium incolis accepi, Pastorem, dum post vaccam quam perdidérat curreret, casu, in duodecim cannis fissuram profundam deturbatum, & dum quò abiisset ignoraretur, vbinam esset, galerum, qui in hiatus margine forte restauerait indicasse; sed & amplius ex vicinis suis quemdam, ut eum mortuum reportaret, appenso reste illuc descendisse, mortuum amplexatum tulisse secum, sed breui tempore: nam & ipse nimio pene gelu conficiebatur. O Deus! exelamaui. Adeóne calidus erat Pastoris illius ardor ad vaccæ suæ quæstum, ut non eum glacies hæc frigescerit: & cur ego ad ouium mearum conquistationem adeò sum ignavius? O qualem mihi stimulum! charissima filia. Pastor ille qui pro solâ vaccâ tot periculosa loca percurrit; Horrendus ille causus quem confectionis ardor causat ei, dum vbi sit sua vacca, potius quam vbi ponat gressus suos respicit, illa vicini charitas seipsum in abyssum deturbantis, ut ex ea amicum eruat: glacies illæ, numquid me vel timore deberent cōgelare, vel amore perire? Hei mihi! Quot mira iis in locis vidi? plenæ erant dominibus valles, & glacie montes: Humiles viduæ, humiles rusticæ, tanquam valles adeò fertiles sunt & Episcopi tam sublimè in Ecclesia Dei positi omnino gelidi! Heu! nullusne erit adeò potens sol, ut eam qua obrigesco glaciem fundat? Et his quidem affectiebatur tenerimis motibus verus Pastor, cùm nouum aliud pietatis

pietatis argumentum allatum est. Obirus Petronillæ Boutæx Codiae Matronæ rusticæ, sed sanctitatis odore apud suos & maximè Rupenses celeberrimæ. Amauerat eam iampridè in Domino Salesius, & eius se precibus sæpiissimè commendarat. Quam obrem Nuntium qui à Claudio Angéuillano Primicerio Rupensi cum litteris venerat, madidis interdum (præ teneritudine) oculis, in suorum omnium præsentia sic differentem auscultauit. Bonæ matris historiam quam à me petis (inquit) Reuerendissime Domine, ut probè scio paucis expediam. Hæc Petri Boutæi Codij Salis & ferri Mercatoris nec non Ciuis & incolæ Rupensis, & Margaridis Aragoniæ legitimorum coniugum filia fuit, cui ad Baptismi Sacramentum Petronillæ nomen datum est. Infantem adhuc Pater moriens matris reliquit curæ, & mater ut erat piissima ad omnem eam pietatem sedulò & sincerè instruxit: quapropter desiderium ei religiosæ vitæ teneris adhuc annis inditum est. Renuerunt tamen parentes & cognati, & sanè pusilli erat à natura ad Religionem roboris; cum ergo vi-

*Nubit.**Pacifica.**Concors.**Sobria.**Pia.**Humilis.**Casta.*

Oo 2

gines & castos amabat quamplurimum, specialique reuerentia prosequebatur: viginti annorum spatio Diui Francisci cingulum rudibus nodis supra nudam cutem tulit, etiam in lecto, vnde excoriata erat. Singulis noctibus certa quadam hora surgebat è lecto cum sola interula siue hyeme, siue æstate (permittente id ei marito, cum quo ex more cubabat) & per horam precibus & meditationibus vacabat. Si forte aliquando sacri audiendi non esset illi copia, tunc per spatium duarum horarum in conclave orabat inclusa. Singulis ferè annis pedes ad Diui Claudij peregrinabatur, & persæpè ad Fratres Minores regularis obseruantæ Anicienses & Clusienses eleemosynas mittebat. Cùm aberat maritus super paleam, aut certè ex rudi panno stragulum dormiebat. De extremis hominis ferè semper loquebatur, & suo coniugi de incerta mortis hora sermonem habebat sæpiissimè, & meus longior quā par esset, deberet esse sermo, si narrare vellem quæcunque bona illa mulier sanctè coram hominibus gesuit: nam cætera pietatis opera ante solum Deum acta nemo sermone consequatur, & occultabat eximias suas virtutes, ita ut difficile notari possent, usque ad Dominicam primam mensis Iunii (vt laici numeramus) pridie nonas. Crucem gestans manibus in Parœcialem Ecclesiam Amanciacensem se contulit, cùm iam debilis valde esset, confessa est sacramentaliter & communicavit. Diebus posteris Lunæ & Martis, quatuordecim æquæ mensuræ frumenti saccos in farinam reduci iussit, nouem modii quadrantes ex fabis & pisis separauit, necnon plurimos asbes Sabaudicos, cæteraque res domesticas optimè & composuit & disponuit, die Mercurii de obitu suo loqui cœpit, & eum ad diem quintum Idus Iunii, & horam quintam serotinam prædictit. Delirare eam mugnalis rebatur, vt & domestici omnes: extremam accepturaunctionem in Ecclesiam ibat, sed cum debilitate prohibuerunt sui. Sandapilam suam fieri rogauit, verum tamen maritus renuit, nec eam in Ecclesiam amplius ire permisit: tunc illa; ego (inquit) fili mi (sic enim eum vocabat) nunquam tibi inobediens fui, nolo vltimis vitæ meæ diebus esse, sed rogo vt capulum meum fieri cures dum tempus habes: nam si in crastinam diem expectas, conquereris de tempore: at ille subridebat. Nocte illâ Conclaves quas à triginta annis audiuerauerebat, non sine omnium admiratione, flexis deinde genibus ortâ luce diu

Eius peregrinatio
nes.

Austeria.

Eius ex
tremæ vi-
ta.

Obitus sui
diem pra-
dicit.

diu cum libello prelatorio orauit, ac in cubile, Mariti iussu reuersa, de iis quæ Beatissima Virgo Maria tum in educando diuino Infante suo, cum in Egypto & alibi passa fuerat longum sermonem habuit, sindonem quam sepeliri volebat tulit ex arca, tum vocatis filio, quem unum, & filiabus, quas duas habebat, salutaria eis verba dixit, circa timorem & amorem Dei, dilectionem proximi, & rerum domesticarum curam, ac demum flentibus illis maternam, ex Deo, per signum Crucis impertita est benedictionem. Accersiri volebat Mugnalis Medicos Geneuenses, verum illa ad nomen abhorruit, & utinam (inquit) Medici illi in domum tuam nunquam misissent pedem: Inimici enim Dei sunt. Sumpsit cum marito prandium, hausto vino quantum manus concuum continere potest, & à prandio, cum discessurus Rupem ob vrgentia negotia Mugnalis esset, omnia quæcunque parauerat & disposuerat ostendit, eique uti facellum in Ecclesia Amanciaci, sicut Tuæ Dominationi, (Reuerendissime Præfui) promiserat, dotaret, necnon vestes sacerdotales curaret confici persuasit, thesaurizandum esse in cœlo inquiens, & sapienda ea quæ sursum sunt, non quæ super terram. Et ille abiens, ne domo egredetur (volebat enim semper in Ecclesiam ire) prohibuit. Interea visitauit eam Curio Amanciacensis, à quo extremae vngtionis Sacramentum postulauit, & qui tamen, cum non adeò infirmam putaret, distulit. Visitauit & eam soror eius Nicolæa nomine, cui manere volenti ait, Abi soror, Habes Rupi negotia, infirmaris plusquam ego, & breui fruemur cœlo, iuuante Deo. Accessit chirurgus Franciscus qui eximendo corrupto sanguini ad scapulas ei cucurbitam adhibuit, non mora obmutuit, & fleuit amare: tunc Curio, Christophorum Monetum Ecclesie Rupensis Vicarium rogauit, ut iret vngtiones captum, quo auditio erexit se bona Mater, & oculos in cœlum cœpit attollere. Cum Vicario rediit maritus non sine lachrymis, & Sacramento ea accepto, Crucifixi effigiem iunctis tenens manibus, leuatis in cœlū oculis cum omni tranquillitate beatum spiritum Deo reddidit (ut prædixerat) quinto idus Iunij hora quinta serotina, & tunc fabricanda citò sandapila. Pulchrior à morte fuit quam dum vivieret, nec fœtorem ullum emisit. Mugnalis (ut diues erat) magnificas ei exequias instruxit, & quingentis ampliusque pauperibus ampliā stipem erogauit: Eius autem vita quadraginta & octo annorum

*Sorori sua
Nicolæa
eius obitū
predicit.*

*Spiritum
Deo redi-
dit.*

fuit. Nicolæa soror receptis in ipsa Rupensi Ecclesia Pœnitentia; Eucharistia & extremæ vunctionis Sacramentis (vt ei Petronilla indixerat) absoluto à Canonicis diuino officio, Iouis die decimo septimo calendas Iulij expirauit. Haec tenus Nuncius. Dum

*Nicolea
soror obit*

autem hæc narrabantur, emittebat interdum lachrymas Salesius, postmodumque sic ad Fremiottam scripsit. Historiam vitæ & obitus hic accepi sanctæ Rusticæ, ex mea Diœcesi, coniugata. Quid super his cogitassem? referam aliquando tibi omnia, nam profectò nescio quid boni ea in historia reperio. Amabat me ex sua gratia, & suis sæpè me precibus Deo commendauit. Ecce, vt

*Franciscus
pergit ad
visitationem.*

Deum vbiique, & vt Moyses in rubo Vir Dei inueniebat. Perrexit verò ad visitationem, trigesima prima Iulij Parœcialem Ecclesiam Beatæ Mariæ Vallis Vrsinæ visitauit: Calendas Augusti ob festum solemne Vinculorum Diui Petri tum Cathedralis Ecclesiæ tum Passiaci Patroni in eo loco egit, vt & secundam diem: tertia visitauit Ecclesiam sancti Mauritij Maglanti: quarta, sancti Sigismundi, eadem sancti Michaëlis Arachiæ. Prærupti si vllibi, ibi sunt montes, & ascensu difficillimi; Bonus Pastor pedes ascen- dit in montem vbi Nanciacensis Beatæ Mariæ Ecclesia sita est, die quarta, sed quibus laboribus & quantis, ex hoc cōiicies, quod cum ad summitatem deuenisset, ex pedibus pelle spoliatis fluebat crux, vnde decem ab hinc dierum spatio sustinere se vix poterat: visitauit tamen & die quinta Ecclesiam sancti Nicolai, Clusis: Septima, sancti Petri Syonziaci, eadem sancti Hyppoliti: octaua, Prioratum Beatæ Mariæ, & sancti Theoduli Thyaci: nonâ, sancti Geruasij Myuciaci: decimâ, sancti Martini Castillionis: vndecimâ, sancti Ioannis Baptistæ Fleriaci: duodecimâ, Beatæ Mariæ Egetarum, eadem sanctæ Magdalena Morzinæ: decima quarta, sancti Ioannis Baptistæ Alpii; decima sexta, sancti Christophori Morillonii: decima septima, Abbatiam Beatæ Mariæ Magdalena Sixi: decima octaua, Collegialem Assumptionis Beatæ Mariæ Samoënti: vigesima secunda, sanctorum Sebastiani & Pancratij Villæ in Sallatio: vigesima quarta, sancti Georgij Saniorij, eadem sancti Petri Turris: vigesima quinta, sancti Stephani Bogeua, eadem sancti Andreae & sancti Ymerij Castelli Falcinij: vigesima sexta, sancti Ioannis Tholomæi: vigesima septima, sancti Mauritij Boëgij: vigesima octaua, sancti Petri Aberiarum; eadem sancti Ioannis Baptistæ Villarsij: vigesima nona, Bea-

*Francisci
in visita-
tione qua-
les & qua-
ti labores?*

te

tæ Mariæ Burdignini : trigesima , Prioratum Beatæ Mariæ Pelliōnnae: Calendis Septembris sancti Blasij Viuuij in Sallatio, unde ad Iacobum Bayum celeberrimum Doctorem Louaniensem, qui opus ei suum de venerabili Eucharistia Sacramento , ab aliquot iam mensibus dedicarat, responsorias litteras misit: eadem sancti Mauriti Ognoni: secunda, sanctorum Nicolai & Theoduli Megeuetæ : tercia, sancti Nicolai Biollæ in Caballio, eadē Abbatiam Beatæ Mariæ Alpium : quarta, facellum sancti Petri Forclæ, eadem sancti Ioannis Baptistæ Cheuennozij, & sancti Petri Vingiaci: quinta, sancti Petri Berneſi: sexta, sancti Michaëlis Tholoni: septima, Prioratum sancti Pauli : nona sancti Ioannis Baptistæ Marini, eadem sanctorum Ferreoli & Ferrutij Publiaci: decima, Beatæ Mariæ Aquiani: undecima, sanctæ Catharinæ Thouerriæ, eadem sancti Nicolai Nouacellæ, eadem sancti Andreæ Mareschi: duodecimaⁱ, sancti Petri Lugrini : decima tercia, Assumptionis Beatæ Mariæ Nouelli, eadem sancti Gingulphi : decima quarta, Beatæ Mariæ Feter næ, eadem Beatæ Mariæ Massillierij, & sancti Martini Champengij : decima quinta, sancti Mauriti Larringij: decima sexta, sancti Vrsi Vacheressæ, & sancti Mauriti Frassij, necnon facellum sancti Mauriti Bonœuallis : decima nona, Abbatiam Beatæ Mariæ Abundantiae: vigesima tercia sancti Ioannis Baptistæ Cranuesij, ubi Sabbatho quatuor temporum post festum sanctæ Crucis sacros generales ordines celebrauit, & eadēm sanctorum Ferreoli & Ferrutij Salesij : vigesima quarta, sancti Nicolai Bonæ : vigesima quinta, sancti Andreæ Animassiae, eadem Beatæ Mariæ Stramberiarum, & sancti Petri Vetrizi: vigesima sexta, sancti Petri Artassi, & Beatæ Mariæ de Ponte: vigesima septima, sancti Eusebij Loësij, & sancti Vincentij Nangiaci: vigesima octaua, sancti Stephani Lucingij, eadem sancti Mauriti Marcellazi: vigesima nona, sancti Laurentii Felingii: trigesima , Prioratum Conuentualem Beatæ Mariæ Contamine: Calendis Octobris, sanctæ Catharinæ Bonœuillæ : die secunda, sancti Stephani Bastidioti & sancti Martini Ponciaci: tercia, sancti Petri Aysii: quarta sancti Sulpicii Marrignaci : quinta, Beatæ Mariæ montis Saffonei, & sancti Theoduli Brisonis: sexta, sancti Petri Rumilliaci, & sancti Mauriti sub Cornillione, necnon sancti Antonii Pafferiaci : septima, sancti Sixti & sancti Laurentii: nona, sancti Christophori Amanciaci , eadem^m sancti Andreæ

Eſta

Franciscus
 Iacobo
 Bayo Gra.
 tias agit.

Estauii:decima, Beatę Marię Arentonis & sancti Mauritii Cyen-
triaci:undecima, sancti Romani, eadem sancti Iusti Corneriaci:
duodecima, Collegiatam sancti Ioannis Baptistæ oppidi Rupis,
necnon sancti Mauritiū Regniaci, & sancti Ioannis Baptistæ Ese-
riaci:decima tertia, sancti Antonii Iussiaci , & sancti Petri Persi:
decima quarta Beatæ Mariæ facelli Rambodij : decima quinta,
sancti mauritiū Crusilliarum:decima sexta, sancti Blasii, eadē san-
cti Andréæ Copponi, & sancti Simphoriani Andillerii:decima
septima, sancti Sebastiani Charliaci, eadem sancti Martini Cer-
nèj, & sancti Andréæ Chauanè: decima octaua , sancti Albini
Marlij & sancti Petri Minserii, necnon sancti Sebastiani Ionsiaci:
decima nona, sanctorum Dionysii & Magdalene Sauigniaci, ea-
dem sanctorum Fabiani & Sebastiani Espagniaci, & Dingiaci,
necnon sancti Martini Cheurerii in VVachio : vigesima , sancti
Mauritiū Vullenti, & sancti Ioannis Thiolazi : vigesima prima,
sanctorum Blasij & Agathæ Caluomonti , & eadem Beatæ Ma-
riæ Contaminæ. Post hæc rediit Anicium ad solemnitates , circa
quas pauperi cuidam Gebennensi ad Catholicam fidem con-
uerso cùm Rollandus Domui suæ præpositus abesset , nec id-
circò quod largiretur aliud, haberet in promptu) vasculum ar-
gentum sui sacelli in eleemosynam dedit , strenuo Christianæ
charitatis actu. Sed iam quintus volui incipiebat annus à quo
Episcopale munus suscepérat, & ex præscripto, visitationis limi-
num Apostolorum tempus agebatur , quam cùm ipse variis ne-
cessitatibus distractus adimplere non posset , Ioannem Franci-
scum Salesium Germanum suum fratrem , & Ecclesiæ Geben-
nensis Canonicum, dato ei rerum omnium suæ Diœcesis breui
commentario, Roman Procuratorem allegauit, vt & ipse à Gra-
nierio fuerat allegatus, status autem Gebennensis Ecclesiæ su-
premo Pontifici exhibendus sic à vigilantissimo Pastore Procu-
ratori descriptus erat. Septuagesimus primus iam excurrit an-
nus, ex quo Gebennensis Episcopus suo cum Clero Ciuitate suâ
pulsus & per summam iniuriam bonis omnibus mobilibus ac
immobilium parte maxima spoliatus existit, quare Sedē in Op-
pido Aniciensi Ducatus Gebennesi nunc habet , expectans do-
nec veniat reductio sua. Census Episcopalis mensæ admódum
tenues, qui scilicet vix ac ne vix quidem ad summam mille scu-
torum auri ascéidunt vt detractis Officiariorum Episcopatus sti-
pendiis

*Franciscus
vasculum
argentum
pauperi
dat.*

*Status
Ecclesiæ
Gebennensis.*

*Census
Episcopales.*

pendiis minimè supersit quo decenter se suámque familiam sustentet, verùm qui non didicit abundare noscat penuriam pati. Qui nunc viuit Episcopus Franciscus Salesius sextus est eorum qui extra Gebennensem Ciuitatem præfuerunt ex ipsâ Diœcœsi oriundus, & è gremio Cathedralis Ecclesiæ, cuius per decem annos Præpositus fuit, assumptus. Residet, & quartum suæ ad Episcopatum promotionis ac consecrationis annum agit, cùmque bellorum æstu ac tempestate duobus primis annis impeditus fuerit ne Diœcesim visitaret, duobus hisce posterioribus ad ducentas & sexaginta Parœciales Ecclesiæ personaliter visitauit, & per seipsum verbi Dei panem vbique (quantum per suam tenuitatem licuit) populo porrexit ac fregit, sacramentumque Confirmationis innumeris fidelibus contulit: Cæteram Diœcesim anno sequenti (Deo propitio) visitaturus. Prædecessorem habuit Claudium Granierum Præfulem æternâ dignum memoriâ, qui ex decretis Ecclesiasticis Synodus quotannis cogebat: ad Ecclesiarum Parœcialium curam ex præscripto sacrosancti Concilij Tridentini, per examen digniores promouebat, singularis ferè Quatuor temporibus ordinationem sacram faciebat, ac officium vbique ad usum Romanum persolui curabat: Huius vestigiis quoad potest pressissimè insistit indignus licet successor. In Ecclesiâ Gebennensi, quæ Beati Petri à vinculis liberati miraculo ac nomine dedicata est, sunt triginta Canonici, Præposito qui dignitatem habet maiorem, ac Cantore & Sacrista, qui duntaxat officia, inclusis, quorum singuli unam præbendā æqualem omnino percipiunt, ita ut Præpositus, (quippe ab hereticis spoliatus) nihilo plus cæteris excipiat. Sunt in ea sex pueri chori cum Magistro, octo mansionarij, qui cantui & Musicæ incumbunt, ac alij quatuor, qui tum cruci portandæ, campanis pulsandis, cæremoniis dirigerdis, ac sacris vestibus conseruandis dant operam. Porro omnibus deductis oneribus ac expensis necessariis, quæ cuilibet Canonico portio contingit, valorem annum quadraginta scutorum auri non attingit, impar omnino vel minimo homine alendo præbenda. Mirum autem quam concinnè & deuotè in tantâ penuriâ, officia diuina ab hâc Ecclesiâ celebrentur, vt non in salicibus suspensis organis obmutuerit ob exilium, sed hymnum cantet de canticis Sion, & Canticum Domini in terrâ alienâ: Officia enim eiusmodi persoluit in Ecclesiâ

*Ecclesia
Cathedra.
lis.*

*Portio Ca.
nonicorū.*

Pp

fratrum Minorum de Obseruantia oppidi Aniciensis. Omnes autem Canonici aut ex vtroque parente Nobiles aut Doctores ex antiquo eorum statuto à Sancta Sede confirmato existunt, inter quos etiamnum decem sunt verbi Dei Concionatores egregii. Iam quod ad Clerum. In Diœcesi Gebennensi quatuor sunt Collegiatæ Ecclesiæ, Aniciensis duodecim Canonicorum, & totidem Beneficiatorum. Sallanchiensis tredecim Canonicorum, & quatuor Beneficiatorum. Rupensis quindecim Canonicorum & Samoensis decem, in quibus omnibus omnia diuina officia cum cantu quotidie celebrantur, sed omnes pariter tenues admodum habent annuos reditus. Sunt præterea sex virorum Abbatia: Alpensis, Altacombana, Ceseriacensis ordinis Cisterciensis, Abundantiana, Sixensis Canonicorum Regularium sancti Augustini, & Intermontana Canonicorum sancti Ruphi, quæ omnes à Commendatariis possidentur. Sunt etiam quinque Prioratus Conuentuales. Sancti Sepulchri Aniciensis. Beatae Mariæ Pellionensis, ambo Canonicorum Regularium, Talloriensis ordinis Sauigniacensis, Contaminensis & Bellæuallensis ordinis Cluniacensis, quorum omnium solus postremus possidetur in titulum. Sunt quatuor Cœnobia Carthusianorum: Pomeriense, Reposoriense, Vallonense, & Arueriense. Item triginta quinque Prioratus Rurales diuersorum Ordinum, ex quibus duodecim diuersis Ecclesiis, tam ipsius Diœcesis quam aliarum vniit repe riuntur, ex reliquis autem, vndecim in titulum, duodecim in commendam possidentur. Sunt quatuor Conuentus mendicantium: Sesselli unus sancti Augustini. Secundus Anicij fratrum Prædicatorum. Tertius item Anicij, & Quartus Clusis fratrum Minorum de obseruantia, quibus ante decennium additus est quintus fratrum Capucinorū Anicij. Parœciales Ecclesiæ omnino numero sunt quingentæ nonaginta, sed quadringentæ quinquaginta in quibus Sacra menta administrantur, & plebs de religionis Catholicæ capitibus eruditur. Mulierum autem reclusarum duo sunt Cœnobia Sanctæ Claræ, vnum Anicij, alterum Aquiani. Duo item Monasteria Mulierum siue Abbatia sanctæ Catharinæ prope urbem Anicij, & Boni loci ordinis Cisterciensis, vnum porrò Carthusianarum Melani. Populus vniuersus predicatorum quadringentarum quinquaginta Parœciarum verè Catholicus est, & antiquæ pietatis cultor, quamuis in septuaginta Parœ

*Clerus
Gebennæ
fis.*

Abbatia.

*Prioratus
Conuentua
les.*

*Carthusiæ
Prioratus
rurales.*

*Conuentus
mendicā-
tum.*

*Parœcia-
les Eccle-
siae.*

*Monaste-
ria mulie-
rum.
Populus.*

Parœciis ex prædictis ante annos decē hæresis Caluiniana vige-
ret:nam Serenissimi Ducis authoritate,& multorū Concionato-
rum partim sacerdotalium, partim variorum ordinum , sigillatim
Societatis Iesu & Capucinorum prædicationibus, conuersi sunt
ad Pastorem animarum suarum , & qui ambulabant in tenebris
errorum, viderunt lucem magnam , & erepti de obscurâ mortis
vmbra nunc vt filij lucis ambulant , ita vt cùm fuerint non ita
pridem tenebræ,nunc sint iux in Domino.Sunt quindecim pue-
rorum scholæ , in quibus Grammaticâ & litteris humanioribus
iuienum animi imbuuntur , ac in primis doctrinâ Christiana ca-
techisticè initiantur. In decem verò oppidis quotidie toto Qua-
dragesimæ tempore verbum Dei prædicatur. Sic descripta sua
Ecclesia bonus Præfus, de incommodis, & malis egit, & ostendit
quibus opportunis remedii à sancta Sede Apostolica curari
possent & auferri. Ac primùm de Seminario erigendo tractauit,
& nulla (inquit) in orbe Christiano Diœcesis Clericorum Semi-
nario magis indiget quam hæc Gebennensis, attamen haec tenus
in eo erigendo perperam laboratum est: mensa enim Episcopalis
tenuior est, quam vt ex ea quidquam amputari aut refecari de-
beat: mensa Capituli Cathedralis pauperrima , nec alendis Ca-
nonicis sufficit, vt & aliæ pariter Ecclesiæ sacerdtales Collegiatæ,
ex Abbatii autem vel Prioratibus quantumuis pinguibus , nihil
omnino extorqueri potest, quod qui ea tenent, teneant, & ple-
runque variis impositis pensionibus satis reddantur exangues: Si
tamen sedes Apostolica aliquot Prioratus rurales primò vacatu-
ros, summa authoritate, ad Seminarii erectionem destinaret, sine
dubio res optimè cessura esset. Omnipotè tamen , vel isto modo,
vel per Communem Cleri contributionem , opus hoc erigi par-
est. Secundò egit de Theologo & Pœnitentiario. In sola (inquit)
Ecclesia Cathedrali Theologiæ Magister Theologalem habet
præbendam, & Pœnitentiarius aliam , vt confessionibus audiен-
dis vacet: at isti, quia suis præbendis sustentari non possunt, quan-
doquidem ad valorem annum quadriginta scutorum haud as-
cendunt, sua etiam ritè nequeunt obire munera. Huic malo oc-
curri posset, si Sedes Apostolica ex vicinioribz Monasteriis duas
præbendas laïcales prædictis præbendis Theologali & Pœni-
tentiali vñiret. Tertiò egit de Regularibus reformatis. Mirum
(inquit) quam dissipata sit omnium Regularium disciplina , in

*Schola.**De Semi-
nario eri-
gendo.**De Theo-
logo &
Pœniten-
tiario.**De Regu-
laribus re-
formandis.*

Abbatijis & Prioratibus huius Diœcesis (Cartusianos & mendicantes excipio) reliquorum omnium argentum versum est in scoriam , & vinum mixtum est aquâ , imò versum est in venenum , vnde blasphemare faciunt inimicos Domini,dum dicunt per singulos dies, Vbi est Deus istorum? Huic malo occurri potest, vel immittēdo meliores aliorum Ordinum, vel istos visitando quotannis, & coērcendo, vel denique in eorum locum sœculares Canonicos sufficiendo, quod (et si forsan in omnibus fieri duriusculum videretur) in plerisque tamen opportunum esset: nam Canonici Regulares nihilo distant à sœcularibus in hâc Diœcesi, præterquam quod scapulare gerunt, & quod Canonici sœculares, per quotidianas distributiones pereipiunt, ipsi per pribendas solent accipere, quibus perceptis, cùm volunt, officiis intersint, sin minus nihilo pauperiores efficiuntur. Cæterum nulla intet eos disciplinæ regularis obseruantia , nullæ scriptæ constitutiones, nullius voti expressa emissio. Cur ergo isti non mutentur in sœculares, Reipublicæ Christianæ longè utiliores? Eo etiam maximè quod magna copia est in hac Sabaudiâ nobilium hominum qui censibus idoneis carent, quorum filiis qui Ecclesiasticam professionem sequuntur , hoc modo commodè prouideri posset : atque si idem de aliquot aliis Monachis fieret, res meo quidem iudicio feliciter haberet. Quod autem ad Visitationem spectat , eam à superioribus ordinum illorum fieri minimè par esset: nam Cluniacenses, Sauigniacenses, Ruphiani Monachi & Abbates , neque quid sit reformatio norunt , & cùm sint sal infatuatum , quomodo condiendis inferioribus adhiberi possunt ? Canonicorum verò regularium in his partibus Monasteria nullius sunt Congregationis , neque vlla celebrant capitula , nullis visitationibus , nulla regula vtuntur. Etsi verò Monasterium Pellionense ab Ordinario visitetur, cui antiquo iure subiacet (licet haec tenus vix obedire voluerit) nihil tamen à nobis cum illius Canonicis actum est, quia regula & constitutio nibus carent , & satis modestè se gerunt quod ad Clericalem professionem attinet. Itaque visitari ab alio visitatore deberent, sed ut verum fatcar, Primum remedium longè facillimum, tertium utilissimum, & ad maiorem Dei gloriam inspecta huius Provinciae necessitate præstantissimum, secundum difficillimum & incertissimum : nam quod vis fit, vix fit. Quartò egit de Monialibus.

bus quibusdam reformandis, & aliis iuuandis. Iam quod ad Moniales attinet (inquit) Monasteria duo sanctæ Claræ optimè sanè se habent. Cisterciensium portæ omnibus omnino patent, & Monialibus ad egressum, & viris ad ingressum. Nullâ autem ratione reformari posse arbitror, nisi in vrbes deducantur: & aliis subdantur Superioribus, qui earum animabus tractandis maiorem operam adhibeant. Omnibus verò tam Cisterciensibus quam sanctæ Claræ illud solatium deest, quod sacrum Tridentinum Concilium non sine sancti Spiritus instinctu illis vult concedi, ut scilicet ter saltem quotannis ilis extraordinarius Confessarius constituantur: coguntur enim vni eidemque semper confiteri, neque vñquam illis liberum est alterius operam expetere, quod quanto animarū illarū periculo fiat, nescio, Deus seit. Item nunquā puellas sistunt aut Episcopo aut eius Vicario, qui earum voluntatem ad religionis amplectenda vota explorare possit. Quintò egit de numero Parœcialium Ecclesiarum augendo. Est (inquit) hęc Gebennensis Diœcesis in medio altissimorum montium posita, in quorum tamen plerunque cacuminibus & præruptis pagos numerosissimis familiis refertos videre est, quibus ut de religione prouideretur, Maiores, Ecclesias ædificauerunt, ad quas Pastores in imis vallibus commorantes singulis diebus festis accederent plebem sacratissimo Missæ sacrificio recreaturi: Verūm cum initio rarae admodum incolarum in tam asperis locis familiæ essent, extemporaria illa Pastorum visitatio satis superque esse debebat, quandoquidem ob agrorum & agriculturum paucitatem, non possent ex illorum decimis aliae sustentari Clerici, qui inter eos residerent: At nunc cùm Deus & gentem illam multiplicauit, & deserta, gentis labore ac industria, in arua & prata mutata sint, desiderandum esset illis quoque addici Reætores animarum, quibus alendis decimæ quas quotannis persoluunt, sufficerent. Quò minus autem id fiat causa hęc est: Plerunque semper illorum locorum decimæ ad Abbates & monasteria spectant, quibus scilicet tunc attribuebantur, cùm promptuaria spiritualia monasteriorum plena essent, eructantia ex hoc in illud, & monachi velut oves fœtosæ abundant in egressibus suis: Nunc verò, cùm passim in successoribus solùm vestimentum animaduerti queat, clamant pauperes illi montium habitatores, velut oves pascuis destitutæ: Quare lacte nostro nu-

*De name-
ro parœ-
ciarum
augende.*

*Res per
quam no-
tanda &
Zeus Frä-
ofigi.*

triuntur isti, & lanis operiuntur, gregem autem nostrum non pa-
scunt, nec per se nec per alios? & iusta videtur eorum oratio. Vidi
ego & visitaui Parœcialem Ecclesiam in altissimo monte posi-
tam, ad quam nemo nisi pedibus ac manibus reptans accedere
queat per sex millaria Italica distantem ab aliâ Ecclesiâ cuius
Pastor vnicus & solus utramque regebat, ac in utrâque singulis
Dominicis diebus missam celebrabat, quo labore, quo periculo,
quo dedecore non est quod dicam, præsertim hyeme cum om-
nia glacie ac niue istis in partibus sint obruta. Vbi appuli, statim
ad me clamores vndique, à viris, à mulieribus, à maioribus à mi-
noribus: Quid est quid iura Ecclesiastica omnia seruamus, deci-
mas ac primitias persoluimus, & nullus nobis Pastor conceditur?
sed sumus sicut arietes non inuenientes pascua nimirum ab Ab-
bate propinquiori omnia percipiebantur. Et quidem Episcopo-
rum est in his decernere quid expedit, sed hoc vix fieri potest:
nam primùm lites excitantur pro possessorio coram laicis, tūm si
res non succedit, appellationibus variis onerant decernentem,
quibus non vtuntur, sed abutuntur, non quod grauentur (inquit
sanctus Bernardus) sed ut grauentur. Utinam verò, atque utinam
aliquis autoritate Apostolica visitator veniret fidelis & prudēs,
qui singulis Ecclesiis, veluti familiis, daret tritici necessariam cuī-
que mensuram! Sexto egit de hæreticis. Præter quadringentas
*De Hæreti-
cis.*
quinquaginta illas Parœcias (inquit) quas à veris Catholicis in-
coli dicimus, supersunt alia centum quadraginta numero, quæ
partim in potestate tyrannica Bernensiū sunt; partim in ditione
Regis Christianissimi. Et quidem quod ad illas attinet, quæ à
Bernensibus occupantur, nihil sperandum est, donec vrbis ipsa
Bernensis in ordinem redigatur. Quod autem spectat ad alias,
quæ à Rege Christianissimo possidentur, rectè quidem ipse Rex
semper sperare iubet, & eius iussu haec tenus toto quadriennio
sperauit, sed nunc deficiunt propemodum oculi mei in eius elo-
quium, dicentes quando consolabitur me? Hac de re tota scien-
tissimus est Cardinalis Bubalius, qui dum sanctæ Sedis Nuntius
esset in Gallia, maxima contentione, pro suo erga Dei gloriam
zelo, conatus est Regem adducere, ut nobis in illis Parœciis
idem ius faceret Ecclesiastica bona recipiendi, ac quod caput
est Catholica religionis munera obeundi; quod alibi toto Re-
gno cæteris Episcopis ac Clericis constitutum est. De Geneua
autem

*De Gene-
ua.*

autem nihil addam, cùm enim quod Roma est Angelis, & Catholicis; illa sit idem Diabolis & Hæreticis. Omnibus qui Romanam, id est Orthodoxam fidem colunt, ac maximè summo Pontifici & Principibus cura sit, vt scilicet aut euertatur Babylon illa, aut conuertatur; sed magis vt conuertatur, & viuat, laudetque viuentem in sæcula sæculorum. His porrò rebus instruëtissimum Germanum dimisit. Et ipse Anicij quotidianis concionibus sacram Quadragesimam exegit in æde Diui Dominici, quo tempore, dum ad Concionem daretur Campanæ signum, quotidie in Sacello Beatæ Mariæ Magdalénæ, in eadem Ecclesia missam celebrabat, statimque labiis adhuc pretioso Christi sanguine tintatis ascendebat in pulpitum, vnde miram habebat verborum emphasis, ita vt peccatores quamplurimos ad pœnitentiam reuocaret, præ cæteris autem nobilem quamdam animam Christo lucrificat, & mirum in modum, postea scriptis etiam commentariolis, lactatus est: Cùm aliquando exeunte Quadragesima nobilem quemdam Amasium, cui etiam affinis erat, signis ex oculis, insolenter cum Amasia puella publicè in templo ludentem, animaduerteret. Heus! Quid hoc inflammatus exclamauit. Vbinam terrarum sumus? etiam in sacris ædibus & dum prædicatur verbum Dei non dubitatur insolescere? Contine te porrò quisquis es, & veniam à Deo pete, nec insolescere perge; nam si posthæc publicè pecces, ego te publicè & nominabo, & arguam. Destitit statim ab insolentia Nobilis ille, & Concione habitâ, ad vigilantissimum Pastorem accedens, rogauit ab eo veniam quem adeò zelus Domus Dei comedebat, & qui eam fieri speluncam latronum tolerare non poterat. Eodem temporum tractu, quod de sacro sancto Cartusianorum ordine esset, iampridem benemeritus censerique inter eorum filios exoptasset, accepit idcirco litteras à Brunone Affringuo, Magnæ Cartusiae, & totius ordinis Priore Generali, tertio Calendas Aprilis, datas, quibus omnium bonorum operum, quæ in toto ordine fierent particeps efficiebatur, & hæc sanè suffragia piissimus Salesius ab omnibus sacris Ordinibus deinceps cum studioſitate quæſuit.

*Franciscus
Anicy
Quadrage-
gesimam
Concioni-
bus pera-
git.*

*Francisci
zelus in
Domino Do-
mini.*

*Franciscus
Cartusia-
nus.*

DE